

Šiame numery

Pilnutinio išeivijos gyvenimo ieškant.

Andriaus Kuprevičiaus estetiško interpretacijos įvairumas.

Motiejus Valančius po 100 metų.

Dailės ir poezijos savaitgalis Toronte.

Leonardui Dambriūnui 70 metų: jo darbų apžvalga.

Vida Krištolaitytė tarp didžiųjų ir mažųjų drobių.

Universiteto teatras ir lietuviai.

Kertinė paraštė

PILNUTINIO IŠEIVIJOS GYVENIMO IEŠKANT

Jeigu kas sakytu, jog anglosakų kraštuose ir aplamai Vakarų pasaulyje stokoja kultūrinių institucijų bei jose patrauklių renginių, tai kalbėtų netiesa. Iš tikrųjų visko yra su kaupu, tik tai lietuvių lankytojo, žiūrovo-klausytojo dažnai pasigendama. Pasidairykite bent po keletą Kanados ir Jungtinių Valstijų miestų, kurie ir mūsų tautiečiai, šiltai įsikūrę, tarpsta.

Visų pirma — New Yorkas, su pasaulinio garso Metropolitan opera, su Broadway teatrais, su meno galerijomis. Neabejojame, kad keliolika ar kelios dešimtys mūsų pastoviai lanko Metropolitan opera, bet vargu ar didesnis skaičius pasimaišo kituose teatruose. Jeigu taip būtų, tai dažnai ir mūsų spaudoje atspindėtų, jei ne recenzijomis, tai bent korespondencijomis. Savo neblogas operas turi Chicago ir dar keli (bijau spėti vardais) Naujosios Anglijos miestai, o Kanadoje regis Montrealis. Apie jas sužinoję, tik skaitydami Arnoldo Voketaičio ar Gino Čapkauskiene biografijas. Kad jas lankytų didesni lietuvių būriai — nieko negirdime. (Chicago lietuvių amerikietiskąją savo miesto operą, visai nesigirdami, gausiai lanko. Red.). Po vieną kitą aukšto lygio dramos teatrą turi bent jau kiekvienas milijoninis Kanados ir Jungtinių Valstijų didmiestis. Kanados didmiestis (Montrealis, Torontas, Winnipegas) jų pristatė daugiau, negu Jungtinių Valstijų miestai, bet teatro trokštančiai jų suras ir Chicagoje, ir Detrote, ir Philadelphijoje, ir Clevelande, ir, tur būt, Los Angelese.

Kanada ir Jungtinės Valstijos turi po vieną tikrai garsų Stratfordą: vieną Ontario provincijoje, kitą Connecticut'o valstijoje. Garsūs jie savo festivaliais, užmąnytais pagal festivalių, vykstančių Anglijos Stratforde, William'o Shakespeare'o gimtinėje,

modelį. Šiuos žodžius rašančiam neblogai pažįstamas Ontario Stratfordas su savo festivaliu, paskutines kelias vasaras sutraukiančiu po maždaug pusę milijono žiūrovų. Deja, ir čia lietuvių gausiau pasirodo tik iš valandos atstume esančio Londono bei iš už trijų valandų nutolusių Toronto-Hamiltono. Na, dar keli dažniau besilanką detroitiečiai, vienas kitas tolimesnių Kanados didmiestų tautietis. Jeigu tiesiai paklaustume, kas iš Chicago, vargu ar bent ranka pakiltų. O festivalio sezonas — penki mėnesiai, nuo birželio iki spalio, po kelis spektaklius kasdien.

O kur dar garsieji Washingtono ir Chicago mokslo bei meno muziejai? Kur didmiestų simfoniniai orkestrai, su savo koncertais salėse bei parkuose? Kur meno galerijose rengiamos vienkartinės parodos, su pasaulinio lygio dramos teatrą turi bent jau kiekvienas milijoninis Kanados ir Jungtinių Valstijų didmiestis. Kanados didmiestis (Montrealis, Torontas, Winnipegas) jų pristatė daugiau, negu Jungtinių Valstijų miestai, bet teatro trokštančiai jų suras ir Chicagoje, ir Detrote, ir Philadelphijoje, ir Clevelande, ir, tur būt, Los Angelese.

Kanada ir Jungtinės Valstijos turi po vieną tikrai garsų Stratfordą: vieną Ontario provincijoje, kitą Connecticut'o valstijoje. Garsūs jie savo festivaliais, užmąnytais pagal festivalių, vykstančių Anglijos Stratforde, William'o Shakespeare'o gimtinėje,

ANDRIUS KUPREVIČIUS

Estetinis interpretacijos įvairumas

BALYS CHOMSKIS

Kiekvienas talentingas pianistas turi savo repertuarą jaunatvėje pamiltus kompozitorius, kurie, jam net nekreipiant dėmesio, formuoja jo muzikos pasaulį, ugdo individualybę ir skonį, atskleidžia esmingiausias, intymiausias muzikines idėjas ir psichologiškai keičia jo veido bruožus.

Iš keliolikos Andriaus Kuprevičiaus surinktų koncertų programų galima išskirti, kad romantizmas yra mėgiamiausias pianisto laikotarpis, kuriame Chopin užima pirmąją vietą. Šis nuostabus 19 šimtmečio kompozitorius, švytuojas slaviška melancholija ir prancūziška elegancija, vylys savo komplikuota technika, muzikine poezija, gundo ne vieną pianistą pasverti savo talento dovaną.

Klausant Kuprevičiaus koncerto, skaitant amerikiečių muzikos kritikų įvertinimus, kyla savaimė subjektyvi mintis, jog tikrasis jo mokytojas yra buvęs Chopin, kurio muzikinė kūryba subrandino pianistaišiai jo kūną ir sielą: jausmo intonacija nepaslysta iki sentimentalumo, heroizmas nevirsta pompastišku prašmatnumu, pagavi individualybė netampa maniera. Gal būt, tai yra svarbiausi Kuprevičiaus pianizmo principai.

Ar jo technika — geometriškai tobula? Ar ji — vertybė savyje? I tuos klausimus negalėčiau atsakyti, nes tam atsakymui neturiu padidinamo stiklo. Menas prasideda ten, kur baigiasi technika, aiškiau tariant, kai technika nesukausto emocinės,

dvasinės laisvės. Neginčijamas yra faktas, kad pianisto technika puikiai padeda išreikšti muzikines idėjas, sužerėti spalvingais niuansais, gražiu tonu, dainuojančia melodija.

Pedagoginis darbas (Cleveland State universiteto fortepiono skyriaus vedėjas) neatvėsinio Kuprevičiaus koncertavimo aktyvumo, nors pakilti Amerikoje iki "primadonos" garso reikia kažko daugiau negu vien pianistinių kvalifikacijų. Pernai Kuprevičiaus rečitalis Clevelande, skirtingai Ravelio kūrybai, buvęs "įspūdingiausias jo karjeroje (Murray)" — "Music School Settlement" salė turėjusi pirmą kartą mokyklos istorijoje tiek daug klausytojų. Malonu džiaugtis, nors ten ir nebuvo.

Šiaip ir taip kalbant, menininko — atlikėjo karjera priklauso nuo publikos ir spaudos. Tai skamba nemaloniai, beveik kalavijiškai aštriai, vis dėlto tai yra nerašyta gyvenimo atrankos logika. Sukurti bežodinį, šiltą tarp savęs ir klausytojų pokalbį yra sunkiau nei atlikti pačią kompoziciją.

Andrius Kuprevičius magina klausytoją savo fizine išvaizda, mastančių veidu ir estetiniu interpretacijos įvairumu. Kai jis skambina Chopiną — instrumentas dainuoja, kai Lisztą — griauždia, žaibuoją, kai Debussy — tviksi spalvomis, poetina gamtos grožį, vakaro prieblandoj keilantių ilgesį. Išikimybė kompozitoriui, bet ir savo individualios "autorystės" išlaikymas.

Dia mearaliai priešingas Andr.

Pianistas Andrius Kuprevičius, kurio rečitalis Jaunimo centro didžiojoje salėje, Chicagoje, įvyksta šiandien, balandžio mėn. 10 d. 5 val. popiet. Rengia Darius-Girėno lit. mokyklos tėvų komitetas. Nuotr. V. Mazelis

Viktoras Vizgirda

Vilniaus prisiminimas (Nuosavybė dr. A. Zolovo)

Dailės ir poezijos savaitgalis Toronte

Dail. Viktoro Vizgirdos paroda, atidaryta Toronte, Kanadoje, Priskelimo parapijos parodų salėje kovo 27, torontiečių buvo maloniai priimta ir įvertinta. Ją aplankė tūkstančiai žmonių. Atidarymo vakarą susirinko apie 300 lietuvių. Sekmadienį po kiekvienų mišių visi rinkosi į parodos salę, esančią tuose pačiuose pastatuose. Dail. Vizgirda su savo tapybos darbais pasirodė pirmą kartą Toronte. Tai irgi prisidėjo prie lankytojų traukos.

Paroda atidaryta 5 val. V. Vizgirdos kūrybą bei Toronte apilankymo aplinkybes suglaustai apibūdino dail. T. Valius. Kalbėjo taip pat ir pats Vizgirda, daugiausia padėkos forma išreiškdamas savo džiaugsmą surinkusiems. Po kalbų, apžiūrėjus parodą, buvo vaisės. Atidarymo vakarą jau parduota 10 paveikslų.

6 val. toj pačioj parodos salėje prasidėjo Leonardo Andriekaus poezijos vakaras. Autorių palankiai apibūdino "Tėviškos Žibu-

rių" redaktorius kun. dr. Pranas Gaida. Literatūros vakaras užtruko vieną valandą. Leonardas Andriekaus, jautriai skaitydamas savo eilėraščius, protarpiais kalbėjo poezijos ir aplamai kūrybos klausimais. Tai pajavirino programą ir apsaugojo nuo vienodumo. Poezijos vakaro programa parduota nemaža jo naujos knygos "Už vasaros vartų". Leonardas Andriekaus sekančią dieną pasakė ir visus keturis pamokslus bažnyčioje, liedamas įvairius religinio — kultūrinio gyvenimo atžvilgius.

Dail. V. Vizgirda buvo išskabinęs 30 paveikslų, kurių dauguma gana stambiaus formato. Tai jo paskutiniai darbai. Juose matomas didesnis laisvumas: mažiau bėra detalinių vaizduojamo pasaulio elementų, skaidresnis spalvingumas, aiškesnis polėkis išsitiesti didesnėse drobėse. Paveikslai buvo dailiai suderinti, lyg papildydami vienas kitą. Parodos įvairumui matėme kelis paveikslus, kurie neparduodami. Vizgirda — žinomas peizažistas

— ir šioje parodoje pateikė beveik išskirtinai tik gamtovaizdžius. Pastebėtinas jo koncentravimas į pajūrio temas, kuriose dailininkas pasiekia beveik metafizinio gilumo. Ypatinai mišnėtinai sauleleidžiai, atveria atsivertimo dramą gamtoje. Peizažai, kur dailininkas vaizduoja medžius bei pastatus, dvelkia labiau Lietuvos kaimo idilija, kuri savo žalum gaivina ir guodžia.

Meninis pasirodymas, kur jungtūs sykiu dailė ir poezija, rodos, pirmą sykį pasitaikė Toronte. Taip pat ir kitur dailės parodos neįjungiamos su literatūros vakarais. Reikėtų bandyti. Abu žanrai giminingi. Parodų lankytojai, apžiūrėję paveikslus, turi progos dar susitelkti ir į rašytinę kūrybą. Kai tremty knygos mažai perkamos, tai itin naudinga. Toronte atvejis parodė, jog dailės paroda gali sėkmingai eiti sykiu su literatūrine programa.

J. K.

Kuprevičiui buvo Vytautas Bacevičius, geriausias Nepriklausomybės laikų pianistas, pirmas Lietuvoje avangardinis kompozitorius. Anuomet buvo įsiviešpatavusi gana klaidinga apie jį opinija, kad, girdi, esąs labai šaltas pianistas. Jo koncertus lankydavo daugiausia senamiesčio "aristokratija" ir moderniai nusiteikusių dailininkų, literatų saušė. Šiaip Kauno šviesuomenė pakako Kipro Petrausko, nuo jo prasidėjo muzikinis pokalbis, juo ir baigdavosi, o fortepijono muzika daugumai reiškė nieko daugiau, kaip plium, plium. Prieš pat karą temperamentingas ir didelių planų vyras Vytautas Bacevičius pradėjo koncertinę kelionę: Europa, Pietų ir Šiaurės Amerika.

Koks tarp abiejų minėtų skirtumas? A. Kuprevičius yra daugiau linkęs į lyrizmą, i pastoviai

kūrinio muzikos koncepcija, i proto ir jausmų balansavimas, i kūno ir rankų judesį natūralų elegantiškumą — be pozos ir vaidinimo.

V. Bacevičius — dinamiškas, plačių, žaidžiančių rankų pianistas. Neretai, kilstelėjęs nuo kėdės, pasiremdamas kairiąja koja, trenkia fff ir nušoka iki ppp, ar, prispaudęs pedalą, pralekia žaibo greitumu sunkiausią pasą. Klausant pirmą kartą, pianistas žavi savo technika ir vaidyba, proto ir jausmų kova, efektais ir ornamentika, o kartais jo atlikimo menas pakvimpa banalumu, vien technikos demonstravimu. Tačiau V. Bacevičius, kaip žmogus, kompozitorius, pianistas, kritikas nėra lengvai suprantamas ir suvokiamas. Todėl jo atžvilgiu yra padaryta ir daroma daug klaidų.

Kokie pianistiniai skirtumai

bebūtų tarp A. Kuprevičiaus ir V. Bacevičiaus (1905 — 1970), juos suveda tačiau i harmoniną bičiulystę M. K. Čiurlionis.

Prieš 20 metų A. Kuprevičius įgrojo Čiurlionio miniatiūrų plokšteles (nokturnas, preludai, pjesės), kuria dar galima gauti pas J. Karvelį (7234 S. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629). Vieneri metai prieš mirtį V. Bacevičius įgrojo iš savo kūrybos 8 fortepijono kūrinių plokšteles (DRC — 122368), inspiruotą Čiurlionio tapybos, kurią jis vertino i mylėjo. Jei atkreiptume dėmesį i Meditation, op. 29 — Vision, op. 30 — Poeme Cosmique, op. 65, tai išgirstumėm Čiurlioniškos dailės neabejotiną prisiskverbimą. Kai klausai tas dvi iš eilės plokšteles, kai sklinda lyrinė vietnė mastančia poezija, tada atrodo, kad skambina vienas ir tas pats pianistas.

ŽVELGIANT Į MOTIEJŲ VALANČIŲ PO ŠIMTO METŲ

VINCAS MACIŪNAS

(Tęsinys iš praėjusio šėštadienio)

Skaitai tas ir kitas knygeles ir mairai, kokia daugybė siūlų siūlių Valančius buvo susijęs su jomis. Valančius rašytojas nepaprastai savo laikų, tik toli viršijo kitus savo meto mūsų rašytojus gamintojus. Ir kyla savaimė klausimas, o kurgi glūdėje Valančiaus literatūrinis talentas? Valančius pasižymėjo gimtu gabaus pasakotojo talentu. Kaip ir Zemaite, jis buvo tarsi vienas iš tų garsesnių kaimo pasakotojų (žinoma, skyrėsi savo išsilavinimu), kurių nestigo liaudyje ir kuriems nestigo smalsių klausytojų. Pradės toks jau apylinkės dėsni sekė pasaka, tai vaikų akys laimingais žiburiukais susivėrė. Jms. vėlgi pasakoti apie tikrus gyvenimo atsitikimus, kokius karus (tradiciškai vėliau su turkų), keliones, nepaprastus žmones ir tolimus nematytus miestus, tai ir vyresniųjų idėmų suklūsta: „Kad ji kur šimis, kad jau pasakys, taip kaip gyva ir maita!“, — pagaliau iš lėto pratarė, pritariantį linguodami galva ir pasikrapšė už ausį.

Kaip ir anas pasakotojas, turi Valančius prieš akis konkretų klausytoją (ar skaitytoją), XIX amž. vidurio mūsų kaimo žmogų, į kurį nuolat ir kreipiasi, jį pamokydamas, persėgėdamas, pabardamas, retkarčiais pagirdamas, stengdamasis dominti ir prajuokinti ir, kas svarbiausia, variuodamas jo paties kasdienę kalbą. Ir dar, stengiasi sudaryti įspūdį, kad pasakojas ne kokius nors nebūtus išmislius, o tikrų tikriausių atsitikimų. Lygiai kaip ir Dovydasio Šiaulėniskis Senelis, kuris tvirtino nepasakojas to, ko pats nematė ar ne nuo paties asmuo (patikimų asmenų) girdėjęs „pri- valges lašinių, ne žiūrėti nežūri ant barščų, taip ir aš tikrų pripotų prisiklausęs, išmislių arba nepe- ny neapsikėjęs“.

Panašiai apsidraudžia ir Valančius: „Metuose šiose tuose anuo- se, kurių gerai neatmenu, regis, 1835. Pikelių parakvijo, Ritių dvaras, buvo kalvis kuršininkas, var- du Krišis, arba Krištupas, turis... Čia skaitytojai gal rodo mane iš- vesiant pasaką apie latvi, turintį du sūnus išmintingus, o trečijį ne mulki, bet ne tą ketu pateigti...“ („Trynė ir Vicentas“ iš „Paug. žm. kny- gelės“). Kurgi Valančius seks pa- sakas, jei tiek yra svarbių ir įdo- mių tikrų atsitikimų! „Palangos fuzės“ pratarė jį jūtkinėja skai- tytojas: „Vardai miestelių ir ūly- čių, arba sodų, toj knygelėj prim- navoti, taipgi vardai ir pavardės žmonių nėra išmislyti per rašūn- kę, bet tikri“.

Kad, pvz., „Paugusių knygeles pasakojimas“ apie nedoras Agatės prietikus būti dar patikimesnis, Valančius nesivaržo pateikti visi tikslia data: „Rugpjūčio mėnesį, 12 dienos 1826 metų, Agatė sėdo su vyresneliu į pašta ir pakliuvo į Minską“.

Papasakojęs („Paug. žm. knyge- lėje“), kaip dievobaimingą Petrą Macių gvardijoną priėmė („Nu, gerai, tebūna“) Kretingos vienuoly- nan. Valančius priduria: „Bet, skai- tytojai, rasi nori žinoti, kas tuokart buvo perdėtinis klištoriaus, arba gvardijonų? Perdėtinu buvo garsin- gas Skackauskis, kurs, nežinau ka- me gimęs, istojo į bernardinus, gy- veno daugel klištoriuose, kaip ne- paprastas galvočius po tris atvejus buvo provinciolu, skaitęs už tėvą, arba galva visų bernardinų, Lie- tuvoje, Volynėj, Baltijoje Maskolijoje ir Žemaitijoje gyvenančių“. Kaipgi netikėtai tokio apsakymo, kur daly- vauja kalba ir veikla toks garsus Kretingos gvardijonas!

16... ir žalia bruknelė.

Jei kas kitataučiui literatūros kri- tikui pateiktų Valančiaus apsakai- čių vertimus ir pasakytų, kad tai

vieno iš žymiųjų lietuvių rašyto- jų veikalai, tasai nenorėtų patikė- ti. Juk, sakytu, tai tik paprastu- čiai didaktiniai apsakymėliai, ku- riuose nėra nei žvalgesnio psicholo- ginio atskleidimo, nei gilesnių filo- sofinių ar socialinių problemų nag- rinėjimo, nei pagaliau bent skaiti- toja suintriguojančios fabulos. „Ka- gi čia literatūriškai vertingo?“ — paklaustų jis nuosirdžiai stebėda- masis. Nereikėtų mums nustepti dėl tokio paklausimo, nes tam kri- tikui nebūtų prieinamas vertin- gusias Valančiaus raštų dalykas — jų kalba.

Yra prirašyta krūvos knygų, stur- tos laikraščių, kalnai įstaiginių raštų. Susidaro stipri tendencija tam tikroms kalbinėms formulėms ar pasakymo būdams sustingti, kartotis ir nutrinti originalinį paski- rų rašytojų stilių. Mažiau kalbą mokančiams ar mažiau į kalbinę iš- rašiką dėmesio kreipiantiems labai patogu ir lengva imti gatavus kal- binius šablonus. Ypač kai nėra lai- ko ir reikia labai skubėti. Ir štai dažnai supeikiame laikraštine ar kanceliarinę kalbą, kartais ją net tam tikru žargonu pavadindami. Laikraštine kalba žudo rašytojo sti- lių. Antai J. Jablonskis prikišo Ze- maitėi (Vairas, 1915, Nr. 6, p. 91): „Tamos veikėjai, pasilikdami tie patys žmonės, jau ir kalba dabar nebe taip graži, nebe taip gyva, kaip kitados: dabar liepi juos Tams- ta kalbėti ir ne visai „žmoniškai“ — kaip rašo dabar nutolę nuo tikro- jų žmonių gyvenimo, nuo gyvo- sios žmonių kalbos mūsų šių die- nių laikraštinkai“.

Teisingai yra pasakęs Čechovas: „Jei autorius neturi stiliaus, jis nie- kuomet nebus rašytojas“. Tad yra tikra atgaiva skaityti originalų, nu- siūdevėjusiais kalbiniais šablonais neužgožta stilių turintį rašytoją. Toks yra ir Valančius. Tik reikia puz. sugrąžinti jo žyvatų šventųjų su šešių dalių „Visų metų gyvenimais šventųjų“ (1889-1899, 2. leid. 1906), stambiu, bet nuob- džiui parašytu (išverstu) veikalu, kurio autorius — vertėjas betgi rado reikalo prikišti Valančiui, nors ir neminėdamas jo pavardės, kad jo šventųjų gyvenimai „taip nepride- rančiai sutaisyti, jogei netur savyje nė jokio svarumo, nei šventenybės. Anie išveid ant niekingų juokda- ringų pasakėlių. Skaitant tuos va- dinamus gyvenimus šventųjų, vie- toje nekuri susigraudinimo, arba apdūjimo kančių ir stebėklingų prajovų, darosi juokai iš nekurių neišmintingai dadedų stambių žo- džių“. Ka gi, šiandien, skaitydami aną didįjį veikalą, pajustumė „ne- kurį susigraudinimą“ nebent dėl jo nuobodžios kalbos, o Valančiaus gy- venimus mielai skaitysimė, anaiptol nesipiktindami, o tik jo šmaikščiu stiliu pasiskonedami.

Kaip jau matėme iš įvairių aukš- čiau pateiktų Valančiaus raštų iš- traukų, jis nesitenkina tik blankiu, kad ir tikslu, minties perteikimu ar įvykio atreperavimu, o stengiasi nu- piešti ryškų vaizdą, kaupdamas pa- lyginimus, gausiai variuodamas pa- tarles, įvesdamas gyvą dialogą. Tie palyginimai ar kiti posakiai dažnai liaudiškai giurkstoki, kad net šoki- ravo vieną kitą jo amžininką. Ant- ra vertus, jo kalboje nėra ir kokio berniško burnojimosi; lygiai kaip ir pas Vėžgantą, kuris irgi nevengė statesnio žodžio. Verti Valančiaus puslapius ir jauti jo tvirtą bei so- dūrų žodi, ryškų posakį, vyrišką pa- sisakymo būdą, kuriam svetimas koks nors minkštas suglebinas ar gležnas emocionalumas. Pajuto tai ir V. Biržiška, užsimindamas apie Valančiaus beletristines knygeles: „Visa tai buvo parašyta, jau senat- vės susilaukus, bet kaip tyčia tose knyguose tos senatvės nuotaikos visai neįjaučiama“ (Aleksandrynas, III, p. 95).

Subliksi Valančiaus stilius ir hu- moru, kuris šiaip jau tėra nežažnas svečias mūsų literatūroje. Tiesa, dažnas rašytojas stengiasi mus pra-

Simbolinis piešinys, vaizduojantis lietuvių spaudos draudimą Valančiaus lai- kais. Deginamų knygų liepsnoje sudega ir laisvę smaigianis rusiškasis cėlis.

juokinti. Betgi ne kartą matai jo pastangas ir nežinau, ar čia patai- kaujant šyptelėti ar ne kiek nesiv- varžant nusiziovauti. Valančiaus humoras gyvas, sveikai linksmas, liaudiškai šiurkštus. Jo ryškūs pa- lyginimai savo nelauktumu ne kar- tą verčia mus nusisūpsoti, net ir skaniai nusiūpsoti. Valančiaus aiškiai mėgstą juoką, ir jo humoras kartais giliau siekia, yra subtilesnis, kaip tik noras pasiekti komiško efekto. Štai aprašo Valančius šv. Liutgerą, pradėjusį garsėti stebuklais: „Kazi- kuomet žmonės, išsigirdę aklą uba- gą padoriai gyvenant, nuvedė aną pas vyskupą ir tarė: „Jo Mylestale, tas ubagas dailesniai elgias už ba- jorą, gražesniai gied už gaidį: atida- ryk jam akis“. Žmonės, atvedę ak- lają ubagą pas šventąjį, neturi nė minties pašiepti neregį; kaip tik at- virškčiai — nori jį pagirti. Betgi giedojimo palyginimas su gaidžiu

— menkas pagyrimas. Tad kas gi čia juokias? Ogi pats Valančius. Pasakodamas šventųjų gyvenimus, Valančius pats lyg ir apsimeta kal- miečiu, kuris toks paprastas, ne kartą gal naivus, — ir rimtai su- spaustos seno vyskupo lūpos iš lėto šiepia.

Valančiaus humoras išskyla kar- tais ir ligi autoironijos, t. y. ligi lengvo pasišaipymo iš savo paties darbų. Štai kaip baigiamas devin- tasias „Palangos Juzės“ vakaras: „Taip ilgai man bepasakojant, pra- dėjo klausytojai garr-garr knarkti, ką aš regėdamas, cypit tyliai už- bruknelė. Tebežaliuoja ji ir dabar. Škaitai „Palangos Juzę“ ar kurią ki- tą vyskupo Motiejus knygelę ir jus- te junti: Valančius tebėra gyvas, nors jau šimtas metų praėjo nuo jo mirties.

Dėl istorijos sąlygų lietuvių kal- ba ilgai neišsilaikė beveik tik

Leonardui Dambriūnui 70 metų

Žvilgsnis į sukaktuvininko kalbinį darbą

STASYS BARZDUKAS

Jau ir Leonardui Dambriūnui 70 metų. Jis gimė 1906 vasario 5 žiūmij kaime, Pagirių vls., Ukmergės aps. Vidurinių mokslių išėjo Ramygalos progimnazijoje ir 1923-27 Ukmergės gimnazij- joje, aukštąjį — 1927-34 Vytau- to Didžiojo universiteto huma- nitarinių mokslų fakultete Kau- nės. Specialybė — lietuvių kal- bos ir literatūros mokytojas. Mokytojo Kaune, 1941-44 dir- bavo vyr. asistentu prie lietuvių kalbos katedros Vytauto Di- džiojo universiteto filosofijos fakultete Kaune, Vokietijos tremty mokytojo Muencheno lietuvių gimnazijoje, Amerikoje

duoną užsidirba Amerikos Bal- se Washington. Bendradarbia- vo židiny, Lietuvos mokykloje, Gimtojo kalboje (1936-40 buvo jos redakcijos narys), svetur- — Aiduose, Drange ir kt. laikraš- čiuose, 1961-68 redagavo Gim- tąją kalbą. Dar nepriklausomos Lietuvos laikais pradėjo ruošti lietuvių kalbos vadovėlius (vie- nas ir kartu su kitais) mokyk- loms, jis 1946 Vokietijoje išleido taip pat dar Lietuvos paruoštą

savo „Lietuvių kalbos sintak- se“, 1963 Pedagoginio Lituanis- tikos Instituto pakartotą trečią- ją, papildytą, laidą. Kaune 1939 išėjo jo paruoštas „Kalbos pa- tarėjai“, kurį suredagavo A. Salys ir Pr. Skardžius. Lietuvių Enciklopedijos leidykla 1960 iš- leido jo mokslinį darbą „Lietu- vių kalbos veiksmazodžių as- pektus“. Taigi, visa sudėjus į krūvą, matyti, kad lietuvių kal- bos kultūrai L. Dambriūno daug dirbta ir daug padaryta. Kai dabar jis sulaukė savo amžiaus jau tokios solidžios sukaiktės, jos proga malonu į šiuos jo dar- bus bent laikraštiniu straips- niu pažvelgti, kartu tikintis, kad savo darbų vaisiais jis ir toliau dalinsis su visais, ku- riems dar rūpi mūsų gimtoji kalba ir jos pažanga.

Patarėjo puslapius sklaidant

Paties „Kalbos patarėjo“ ne- turiau. Atsivežiau tik Vokietijoje pasidarytą beveik pažodį po santrauką. Ji išleido Lietuvių Kalbos Draugija „Gimtiosios kalbos“ knygynėlio numeriu pir- muoju. Tai mažojo formato knygtė, turinti tik 141 psl. teksto, bet joje sukaupta be ga- lo daug kalbos praktikai reika- lingiausių duomenų. Nurodyti nevatrotini žodžiai, pvz.: abel- nas „apskritas, aplamas, bend- (Nukelta į 3 psl.).

Leonardas Dambriūnas Lituanistikos Instituto 1975 gegužės 16-18 suvažiavime Clevelande kartu su kitais kalbininkais paskaitininkais prof. dr. Antanu Kilmu (kairėje) ir prof. dr. William Schmalstieg (viduryje). Nuotr. V. Bacevičius

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

tūringam žmogui nepasinaudoti bent lengviau prieinamomis kul- tūrinėmis gėrybėmis? Kodėl ne- pagyventi pilnutiniu gyvenimu? Pilnutiniu, Ak va, čia antroji moralo pusė. Pilnutinis išvieio lietuvių gyvenimas turi reikšius lygiomis per gyvenamo krašto ir per savą tautinę kultūrą. Lietu- vis išveis, kuris kad ir giliau- siai panyra į gyvenamo krašto kultūros versmes, bet numoja ranka savos kultūros apraishoms, yra jau nebe lietuvis, o išta- tes internacionalinis snobas. Tad siekdami pilnutinio gyvenimo, šalia vietinės kultūros būtinybi,

jokiū būdu neišsivadėkime nė sa- vuju. Lankykime savas operas, kultūros kongresus, studijų die- nas, literatūros vakarus, paskaitas, savų dailininkų kūrinių parodas, savų dainininkų ir instrumen- talistų koncertus, scenos mėgėjų vaidinimus (kur tokių dar pasi- taiko). Vienur ir kitur dalyva- dami, pajusime, kur mūsų kul- tūrinis lygis prašoka gyvenamo krašto lygi, kur prie jo artėja, kur mažiau ar daugiau atsilieka. Tai pajute, kai ką gal galėtume taisyti, gerinti, kelti, o ką ku- ir vertai didžiūti. Ir bet kokiū atveju liksime savo kultūros kad ir pasyvūs puoselėtojai. Argi tai ne mūsų pareiga? Argi tai ne mūsų laimė? Alfonsas Nakas

Tel. PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS

2858 West 63rd Street
AKIU, AUSA, NOSIES IR
GERKLES LIGOS
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS

Akuserija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford
Medical Building). Tel. LU 5-6446
Prima ligonius pagal susitarimą.
Jei neatsiliepi, skambinti 374-8004.

DR. VL. BLAZYS

PLAUDIŲ IR VIDAUS LIGOS
Marquette Medical Center
6132 So. Kedzie Avenue
Val.: pirm., antr., ir ketvirt.,
6 iki 7:30 val. vakaro.
Šešt., nuo 1 iki 3 val.
Ofiso telefonai: WA 5-2670
Rezid. tel. WA1brook 5-3048

Tel. Ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233

DR. PETER T. BRAZIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 6 v. popiet.
Antr., penktad. 1-5, treč. ir šeštad.
tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabineta perėmė

DR. EDMUND E. CIARA

OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirm., ir
ketv. 1-4 ir 7-9; antr., ir penkt.
10-4; šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477; Rez. 246-2839

DR. E. DECKYS

GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir
Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą.

Rezid. tel. — GI 8-6873

DR. W. M. EISIN-EISINAS

AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave. WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei ne-
atsiliepi, skambinti: MI 2-0001.

Tel. — BE 5-8893

DR. A. B. GLEVECKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telefonai: PR 8-2220

DR. JANINA JAKŠEVIČIUS

JOKA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirm., antr., ketvirt., ir penkt.
nuo 12 iki 2 val. ir nuo 5 iki 8 val.
vak. Šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278

DR. A. JENKINS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

Tel. 489-4441 — LO 1-4603

DR. K. A. V. JUCAS

ODOS LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai: 1002 No. Western Ave.
5214 No. Western Ave.
Valandos pagal susitarimą

Visi telefonai 652-1381

DR. F. V. KAUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val.: kasdien 10-12 ir 6-7 vak.
Trečad. ir šeštad. tik susitarus.

Tel. ofiso ir buto OLYMPIE 2-4159

DR. P. KISIELIUS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Ave., Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išsivyrus trečiadienius
Šeštadieniais 12 iki 4 val. popiet

Tel. RELIANCE 5-1811

DR. WALTER J. KIRSTUK

(Lietuvis gydytojas)
3925 West 59th Street
Val. pirm., antr., ketvirt., ir
penktad. nuo 12-4 val. popiet. ir 6-8
val. vak. Šeštad. 12-2 val. popiet.
Trečiadieniais uždaras.

DR. IRENA KURAS

GYDYTOJA IR CHIRURGE
KIDKIŲ IR VAIKŲ LIGOS
SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto
iki 1 val. popiet.
Ofiso tel. RE 7-1168; rezid. 239-2919

Ofiso HE 4-1818; Rezid. PR 6-8801

DR. J. MESKAUSKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val. pirm., antr., ketvirt., ir
penktad. 3 iki 7 v. p.p. Tik susitarus

Tel. 778-6565

DR. VIDAS J. NEMICKAS

SIRDIES IR VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
Valandos pagal susitarimą

OPTICAL STUDIO

VIOLETA KAROSAITE

7051 So. Washtenaw, tel. 778-6766
Pritaikomi akiniai pagal gydytojų
receptus.
Didelis akinų rūmų pasirinkimas.
Val.: pirm., antr., penkt. 10-5:30.
Ketv. 1-3 v. v. Šeštad. 10-4 v. p. p.
Trečiadieniais uždaras.

Telef. — 282-4422

DR. ROMAS PETKUS

AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai:
111 NO. WABASH AVE.
4200 NO. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS

OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir
"Contact lenses"
Val. pagal susitarimą. Uždaras treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS

INKSTŲ, PŪSLĖS IR
PROSTATOS CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antr., nuo 1-4 val. popiet.
ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS

GYDYTOJAS
Adresas: 4255 W. 63rd St.
Ofiso telefonai: RE 5-4410
Residencijos telefonai: GR 6-0617
Val.: pirm., antr., ketvirt., ir penkt.
nuo 12 iki 3 val. popiet.

DR. VYT. TAURAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisai ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PR 8052-8-1233
Ofiso val.: pirm., antr., treč. ir
penkt. nuo 2-4 val. ir 6-8 v. vak.
Šešt. 2-4 p.p. ir kitu laiku susitarus.

Ofiso tel. HE 4-2123, namų GI 8-6195

DR. V. TUMASONIS

CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val. pirm., antr., ketv. ir penktad.
2-5 ir 6-7 — iš anksto susitarus

Tel. ofiso PR 6-6446

DR. F. C. WINSKUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą.

Ofiso tel. 586-3166; namų 630-4850

DR. PETRAS ŽILIOBA

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6234 S. Narragansett Ave.
Val. pirm., antr., ketv. ir penkt. 2-7.
Šeštad. pagal susitarimą.

Leonardui Dambriūnui 70 metų

(Atkelta iš 2 psl.)

ras", ale "bet", babka "boba", bačka "statinė, šulė", šainikas "arbatinis", daboti "saugoti, žiūrėti", efiras "etteras", foršmakas "prakandas", glencavoti "blizginti", haftas "adinyas" ir t. t. Svetimos darybos žodžiai keistini lietuviškai vartosenai artimesniais, pvz.: amazonka — amazonė, baidarka — baidarė, galiorka — galerija, gervas — herbas, gigiena — higiena, grovas — grafas, gusaras — husaras, unas — hunas, indijonas — indėnas, indusas — indas, kofeinikas — kavinis, kavinkas ir kt. Paaiškinta, kokiomis reikšmėmis vartotini tokie žodžiai, kaip atminimas "Andenken" (jo atminimui pastatytas paminklas) ir atmintis "Gedaechtnis" (vaikas turi gerą atmintį), atnaša "kas atnešama" ir auka "aukojamas pinigais ar daiktas, dovana", bedarė "neturinti darbo moteris", belaisvė "neturinti laisvės moteris", betvarkė "nežiūrinti tvarkos moteris", inedarbas "darbo nebuvimas", nelaisvė "laisvės nebuvimas, vergija", netvarka "tvarkos nebuvimas", darbotvarkė "posėdžių, susirinkimų darbų tvarka" ir dienotvarkė "dienos tvarka suvažiavimuose, vienuolynuose, bendrabučiuose" dėti "spausdinti" (straipsnis buvo įdėtas dienraštyje) ir talpinti "kam ieškoti talpos ar duoti talpą" (bute tegalima sutalpinti tik du gyventojus, daugiau jame nebetelpa), tipti "užtekti vietos, pareiti" (asoty telpa trys litrai, javai netelpa kluone), teikti "duoti" (šodas teikia daug naudos, jam įteikia dokumentus) ir tiekti "ruošti, rengti, gaminti" (šeimininkė tiekia, patiekė pietus), sąstata "greta sustatytų daiktų visuma" (traukinio sąstata) ir sudėtis "sudedamųjų dalių visuma" (atvyko artistų grupė tokios sudėties), sandaras "sudarymas" (ministerių kabineto sandaras) ir kt. Duota veiksmažodžių su tam tikrais

linksniais, pvz.: atitekti kę (darbai atitinka žodžius), atstovauti kam (jis mūsų draugai atstovauja), klausiti kę ir ko (klause praevį kelio), laikyti kuo (kuo tu mane laikai?), nusikalsti kam (žmonės nusikaltė Dievui sekti kę šuo šeimninką seka) ir sekti kuo (šis poetas Maironiui pasekė, sūnus tėvui pasekė), tikėti kę (tikiu Dievą) ir tikėti kuo (tikiu tavimi, tavo žodžiais) ir kt. Palyginti plačiai paaiškintas prielinksnių anot, pasak, ant, po sulig, virš ir kt. vartojimas. Taip pat aiškinami dalies kilmininko, dvejybinio galininko, kilmininko su neveikiamuoju dalyviu, laiko galininko bei naudininko, laiko įnagininko, nederinamojo pažyminio kilmininko bei įnagininko ir kt. linksnių būdingesni vartojimo atvejai, kartu ryškiant ir jų, o ypačiai vietininko, klaidas, pvz. kario karjerą pradėjo leitenanto laipsnyje (laipsniu), skaičiau rusų kalboje parašytą knygą (kalba), valdininkai daugumoje gyvena gerai (daugumas valdininkų), prašau duoti avansą 100 litų sumoje (100 litų avansą, avansą 100 litų sumos) ir kt. Patarėjas kovojo su tokiomis rusybėmis, kaip kame dalykas, kame jis kalbas, kame tai mačiau, kas liečia mane, kas tai, kieno tai, koks tai, kur tai, laiko bėgyje, jis gavo daugiau ar mažiau penkių litų ir kt. (koks šia dalykas, kuo ar dėl ko jis kaltas, kažin kame ar kažin kur, dėl savęs tai aš esu ramus, kažkas ar kažin kas, kažkieno ar kažin kieno, kažkoks ar kažin koks, kažkur ar kažin kur, ilgai ar su laiku, daugiau ar mažiau kaip, neku, nekaip, nei penkis litus). Aiškino daugelio priesagų (pvz. -astis, -esys ir -ėsys, -esnis ir -estis, -tas ir -etė, -bė ir -umas, -ienė ir -vienė, -ykla ir -ykėlė, -ingas, -ainiai, -ininkas, -inis, -ingas, -ainiai, -ininkas, -inis, -inti ir -yti, -iškas ir -gyvus ir kt.), priedėlių (pvz. at- ir parati-, da-) vartojimą ir nevarto-

jimą, rašybos dalykus (pv. eke-tė, artimas, avalynė, būtinybė, įkyrus, iškyla "išvyka, ekskursija", kaimenė, kėdė, lažybos, sąjūdis, sąmyšis ir kt.), žodžių kirčiavimą ir daugelį kitų dalykų. Tiesa, Patarėjas pasirodė jau Lietuvai negeru laikui, nes netrukus ją ištiko Sovietų Rusijos okupacijos nelaimė, bet buvo padarytas naudingas darbas, kuriuo vėliau buvo naudotasi "Lietuvių kalbos vadovu" Vokietijoje ruošiant, o Patarėjo pramintu keliu dabar taip pat eina ir Lietuvos rašomas "Kalbos praktikos vadovas". Buvo taip pat mažesnės apimties bandymų ir prieš L. Dambriūną, bet jam priklausys šios rūšies darbų pradininko iniciatyva.

Sintaksės mokslo lengvinimas

Jonas Jablonskis, 1911 Seinuose leidamas savo "Lietuvių kalbos sintaksę", jos prakalboj" pasisako ją rašęs "sekdamas paprastaisiais sintaksės vadovėliais, tais vadovėliais, kurie vartojami mūsų mokyklose". Iš vėlyvesnių Jablonsko pasisakymų aiškėjo, kad jo čia buvo kalbėta apie sintaksės vadovėlius, vartotus ano meto rusų mokyklose. Taigi jo minti pirmieji lietuvių kalbos sintaksės mokslo takai, ir jis pats minėto "Prakalboj" apie juos taip pasisako: "Šitas darbelis, kaip galės matyti ir skaitytojas, tėra bado darbas — darbas, kuriuo buvo norima vien didžioji spraga užkūsti, padaryti tiek, kad paskui atskirosios sintaksės dalys beliktų išnagrinėti. Kad šioji sintaksės dalis yra tikrai paskubos darbas, skaitytojas matys, žinoma, ir iš to, jog trūksta jai, tikrai sakant, ir metodingumo, jog ne visos tos dalelės vienodai apdirbtos, jog lygumo ne visos jos lygios, ne visos įmanomai, ne visos vienodai suprantamai parašytos".

J. Jablonskis, žinoma, teisybę sakė. Bet jis, nėra taip pat abejonių, padėjo lietuvių kalbos sintaksės mokslui pagrindus, kuriais vėliau remėsi kiti lietuvių kalbos sintaksės autoriai. O tu sintaksį ligi šiol jau prirašyta nemaža. Tarp jų yra ir L. Dambriūnas. Į savo paties klausimą, kodėl ėmėsi šio darbo, jis šiaip sintaksės "Pratarmėje" atsako: "Atsakymas paprastas. Visi tos rūšies vadovėliai autoriui atrodė nepakankamai gerai paruošti, kad mokiniams galėtų sėkmingai jais naudotis". Tad ko jiems, Dambriūno manymu, trūko? Esą juose nebuvę galima rasti atsakymų į kai kuriuos klausimus. Juose pasitaikydavę ir kalbos klaidų. Trečia, jie nebuvę pakankamai apdirbti ir metodiškai, dėl to ir pats sakinys mokslas mokiniams buvęs sunkus. O autoriui patyrimas esąs parodęs, "kad vadinamieji sunkūs kalbos dalykai, kaip sintaksė ar kirčiavimai mokslas, net 3-4 klasėse visai nesunkiai yra išmokstami, jei jie aiškiai, metodiškai yra dėstomi. Šios priežastys ir paskatino autorių paruošti tokį vadovėlį, kuris kalbos, šįkart sintaksės, mokslą, dar labiau palengvintų".

Dambriūno Sintaksė šį tikrųjų yra daug gerų dalykų, ir normaliomis sąlygomis ją naudodis tiek mokytojui, tiek mokiniui paranku (šeštadieninėse mūsų mokyklose sveturi ji taip pat pasidarė per sunki). Sakysim, daug aiškumo įneša autorius skyrimas išskirtinių aplinkybių, kur viena aplinkybė tiksliau paaiškina kitą tos pačios rūšies aplinkybę (pvz. kitąsyk, dar senų senovėje, buvo senelis ir senelė), nuo sakinių žodžių grupių, kurios savo sudėtimi yra panašios į sakinį ir

Nuotrauka K. A.

Vyturio džiaugsmas pavasarį

KAZYS BRADONAS

TAUTOS AUTOPORETETO ESKIZAS

Aš — tavin išaknijus tauta,
Ne klajoklių gentis.
Aš istorijos neišrasta,
Man tik žaistas mirtis.

Ne liepsnojanti stepių žolė,
Aš ledinė šiaurės gėlė.

Pūstelta Dievo kvapu,
I milijonus trupų.

Ir lydausi vėl širdimi —
Mane tu užgimęs imi.

TEMOS VARIACIJOS

Paskutinė senolio klumpė
Neišmesta per tvorą,
Pagarbiai paskirta ugniai —
Paskutiniam duonos kepinui.

Paskutinė laisvoji mintis
Nepadėta muziejum,
Tik pakasta kaip dinamitas
Po molo pamatais.

Paskutinis širdies plazdėjimas
Nenuitoli negirdimas taigoje,
O dunda, dunda ir dunda
Prisikėlimo būgnais

Paskutinė senelės daina
Nepabiro raudojimo asarom,
Ji skamba ir skamba ausyse
Kaip vyturio džiaugsmas pavasarį.

ištariamos su tokia pat pauze, kaip ir šaltiniai sakiniai (pvz. žaltys, atsigręžęs į Eglę, pradžioje žmogaus balsu). Taip pat vykęs yra Dambriūno nepilnųjų sakinių aiškinimas (pro juos kitos sintaksės paprastai praeidavo negirdom) — tokie neturi pasakymo tarinio, pvz.: Stoty ir jis nieko nepažino, ir jo niekas. Daugel jų buvo, o jis tik vienas. Visada būdavo juodu linksmu, ypač Lapinas. Arba: Toliau augo našlaitė, kaip ir visos kitos tėvo motutės dukrelės. Tokių atsakymų Dambriūno Sintaksė duoda ir kitais sakiniais nagrinėjimo atvejais.

Bėda ta, kad Dambriūno Sintaksė Vokietijoje buvo išspausdinta tikromis vargo sąlygomis: per smulkūs spaudmenys, kai kurie, pvz. nosinė, kai kur ne-

go dalį". Kai "pailso" ir Dambriūnas, Gimtoji kalba nustojo būti. Tiesa, jis siūlė dabar ją leisti "ne visuomenei, o jaunumenei" — ji galėtų tiktai kaip pagalbinė mokomoji priemonė gramatikos, žodyno, stiltaus ir kt. nagrinėjimams. Dambriūnas siūlė ją pasiimti savo globon Pedagoginiam Institutui su Aukštesniąja Lituanistikos Mokykla. Bet tokiu siūlymu nebuvo susidomėta.

Gai Gimtoji kalba ėmė domėtis ne tik atskirais netaisykliniais mūsų spaudos sakiniais, bet ir laikraščiais, kurie kokia kalba rašo, tai Dambriūnas susilaukė naujo priekaišto, esą jis tai daręs "ne kalbiniais, o partiniais sumetimais": "Dabar L. Dambriūno redaguojama 'Gimtoji Kalba' nebėra bendrinės kalbos laikraštis, o savo raštais panašėja į frontininkų balsą". Vadinasi, jau ir mūsų kalbos taisyse buvo įžiūrėtas partinis "frontininkų baubas", dėl kurio Dambriūnas teisingai pastebėjo: "Visi tie faktai rodo, kad skirstymas į savuosius ir nesavuosius, gal būt, suprantamas teisininkams, bet jis nesuprantamas kalbininkams, kurie nuo Jablonskio ir Būgos laikų laikėsi ir tebesilaiko vieno principo: Plato amicus, sed magis amica veritas". Ir tai pagrindė pavyzdžiais.

Tačiau, kaip daugely sričių, taip ir kalboj atskirais klausimais gali būti skirtingų nuomonių. Dambriūnas nevengia jais pasisakyti, ir tokie klausimai yra prieveiksmiai su priesaga -iniai (religiniai ar religiskai auklėti, dvasiniai ar dvasiskai laisvas žmogus, politiniai bei kultūriniai ar politiskai bei kultūriškai pažętos kolonijos ir kt.), posakiai tikėjimas Dievu ar tikėjimas į Dievą, kaip dangų, taip ir žemėje ir ant žemės ir kt. Dambriūnas yra nuomonės, kad tokius klausimus reikia kelti ir svarstyti: "Nėra čia ko, kaip stručiama, galvą kišti į smėlį ir ty problemų nematyti. O kad ir kalbininkai kai kuriais klausimais nesutaria, tai irgi nedidelė bėda. Tegu jie išdėsto savo argumentus ir tegu palieka vartotojams apsispręsti, nes bendrinė kalba yra visų reikalinga, ir ją kuria ne vien kalbininkai" (GK, 1968 sausis-birželis). Su Dambriūnu diskutavo ir a. a. dr. Pranas Skardžius, ir a. a. dr. Antanas Salys.

Nesileidžiant į Dambriūno platesnius kalbinius svarstymus, vis dėlto įdomu pažvelgti, kaip jis sprendė mūsų kalbai aktualius skolinių, vertinių ir svetimųjų žodžių junginių klausimus šiam tikslui skirtame straipsny "Svetima įtaka lietuvių kalboje" (GK, 1968 sausis-birželis). Pasak jo, vienos kalbos įtaka kitai "ne tik neišvengiama, bet iki tam tikro laipsnio ji, tur būt, ir nevengtina". Todėl taip pat nėra visai ir grynų kalbų. Lietuvių kalba, priklausydama indoeuropiečių kalbų šeimai, turi dvejopą bendrybę — "paveldėtą iš bendrinės prokalbės ir vėliau pasisavintą vieną iš kitos dėl kultūrų sąveikos".

Visų pirma Europos (ir ne vien Europos) kalbos turi gausybę vadinamųjų tarptautinių žodžių, pasisavintų daugiausia iš sen. graikų ir lotynų kalbų. Tur ir jų lietuvių kalba, pvz.: algebrą, fiziką, demokratiją, komunizmas, matematika, religija, radaras, nailonas ir kt. Jie abejonių nekeltų. Taip pat nekelia abejonių ir sulietuvėję skoliniai, pvz.: agurkas, kopūstas, pipiras, rožė, rūta, asilas, mėsa, pyragas, muilas, knyga, karalius, miestas, ponas, seimas, altorius, klebonas, kryžius, rojus, ir (tokios slavybės lietuvių literatūrinėje kalboje sudarančios kalbininko A. Sabaliausko apskaičiavimu apie pusantro nuosimčio visų žodžių), alus, amatas, buidelis, bulius, colis, kam-

barys, kunigas, meistras, mišus, pinigas, rėmas, rūmas, trimas, tulpė ir kt. (tokios germanybės sudarančios apie pusę nuosimčio). Dėl kai kurių skolinių dar svyruojama, pvz.: bažnyčia, aršus, šviežias, gatavas. Nuo savęs pridėkim, kad tokių abejonių skolinių esama ir daugiau, pvz.: ainis, bakūzė, fantas, rėtežis ir kt. (žr. Liet. kalbos vadovą, iš dalies ir Dab. liet. kalbos žodyną).

Kai kuriuos žodžius viena kalba iš kitos išsiverčia. Tai skoliniai — vertiniai, pvz. lot. progressus (iš veiksmažodžio progredi "eiti pirmyn" — vok. Vorschritt, liet. pažanga, lot. imaginari (imago "vaizdas") — vok. sich einbilden, liet. įsivaizduoti, plg. dar: antžmogis (dabar jau ir viršmogijs) — anglų superman, vok. Uebermensch, rusų sverchčeloveik, geležinkelis — pranc. chemin de fer, vok. Eisenbahn, rusų železnaja doroga ir kt. Tokių vertinių lietuvių kalboj yra nemaža. Bet turime taip pat nemažą atvejų, kur mūsų kalba nuėjo kitu keliu — vietoj vertinių susikūrė naujadarai, pvz. turime ne kokį pirmėsį, bet pirmininką (plg. president, Vodsitzender, priedsedatel' iš lot. praesidens), požiūrį (plg. viewpoint, Gesichtspunkt, točka zrenija), garovę (plg. wellbeing, Wohlsein, dobrobytie), vadovėlį (plg. Handbuch, rukovodstvo), savarankišką (plg. selbstaendig, samostojatel'nyj) ir kt. Vertiniai pirmėsįs, matymo taškas ar matymų punktas, gerbūvis, rankvedas, savistovus, apvaikščioti šventę, minėjimą, pernešti skausmą, nelaimę, persimti idėjomis, rastis "būti", žingeidus ir kt. neįsipilietino, bet taip pat negalima pasakyti, kad jie dėl kitų kalbų įtakos į mūsų kalbą veržte nesiveržtų. Toks veržimasis taip pat pastebimas ok. Lietuvoj, kur akiai veržiamas iš rusų kalbos, pvz. prišakinė technika, bendratautinis, bendražmonijinis, iškisaukiamasis, soclenktynės, sienlaikraštis, privačiasavininkas ir kt.

Taip pat verčiami ir posakiai, pvz.: iki pasimatymo — au revoir, auf Wiedersehen, do svidanija, einamoji sąskaita — current account, laufende Rechnung, tekušij ščet, dėti (daryti) pastangų — make efforts, Anstrengungen machen, priložiti' usilija ir kt. Kadangi bendros kilmės posakių vartoja įvairios kalbos, tai ir juos galima tam tikra prasme vadinti tarptautiniais posakiais, ir jų mūsų kalboj vartojama ne taip jau mažai, pvz.: kelti ir statyti klausimą, kyla abejonė, pasiekti tikslą, išpildyti (atlikti) pareigą, imtis atsakomybės, traukti atsakomybėn, naudotis progą, primti, pažeisti įstatymą, sulaužyti sutartį, daryti išvadą, imtis priemonių, kreipti dėmesį atidaryti ir uždaryti susirinkimą, posėdį, parodą, atviras klausimas, įtempti santykius, įtempti jėgas, užmegzti santykius, teikti paramą, paremti nuomonę, siūlymą, dalykų padėtis, tarp mūsų kalbant ir kt. (Dambriūnas juos sugretina su kitų kalbų atitikmenimis, kurie, taupant vietą, čia praleisti). Tačiau ir verstiniams posakiams turi būti tam tikra riba. Visų pirma Dambriūnas pastebi, kad kai kurie posakiai nebūtinai turi būti verstiniai — kai kurie gali būti ir navi dariniai, pvz. duoti sutikiną ar patarimą, padaryti išradimą ar nusikaltimą, turėti pasitikėjimą ar pasisekimą ir kt. Kiti yra išsiversti, ir šiuo atveju, sprendžiant jų vartotinumo klausimą, reikia žiūrėti, kad kuo didesnis skaičius kalbų mūsų kalbos atitikmenį taip pat vartotų. O jei mūsų posakiui tėra žinomas atitikmuo tik kokioj vienoj kaimyninėj kalboj, tai ji jau galima

(Nukelta į 4 psl.)

Lankytojų spūstis senosios mūsų išeivijos istorijos ir darbų parodoje, Jaunimo centre, Chicagoje, š. m. balandžio 2-4 d. Parodą surengė dienraštis "Dragas". Kitą šeštadienį spausdinsime dr. Jono Puzino platesnį parodos įvertinimą. Nuotr. Jono Kuprio

Tarp didžiųjų ir mažųjų drobių

Vidos Kristolaitytės paroda Chicagoje

M. K. Ciurlionio galerijos, Jaunimo centre, Chicagoje, šio sezono parodų derlių galėtume laikyti tikru institucijos renesansu. Visa virtinė pastarųjų individualių parodų buvo gana gero, kai kurios net išskirtinai pabrėžtinio lygio. Štai, sakysim, jau buvo, yra ir dar ligi vasaros atostogų bus šių mūsų dailininkų parodos: Viktoro Petravičiaus, Zitos Sodeikienės, Juozo Mielio, dabar vyksta Vidos Kristolaitytės ir greitai laiku dar bus Kazimiero Zoromskio ir Romo Viesulo. Tai labai įvairi ir puikiai suskinta žiūrytė dailės puokštė, liudijanti išeivijos lietuvių tapybos, grafikos ir skulptūros gyvastumą net keliose dailininkų kartose.

Vida Kristolaitytė priklauso vienai iš jauniausiųjų kartų. Išmokslinusi Chicagoje, šiuo metu gyvenanti New York'e. Kristolaitytė jau pirmiaisiais savo darbais bendrinėse parodose patraukė žiūrovų akį. Galėtume sakyti, ji beveik iš karto ir atrado save. Tai aštraus spalvinio ekspresionizmo dailininkė, lengvai šokinėjanti nuo figūrinių ant kono abstraktinių kompozicijų ir atvirkščiai. Tai staiga išspūdi į kūrybą pirmuosius, labai tvirtuos, neįsivaikintų spalvų potėpius. Didžiausiose savo drobėse ji sugebėjo sukaupti kone branduolinę įtampos jėgą spalvose ir kompozicijoje. Vienur ta jėga dar grėsmingai tūno nepermatomų gelmių, kitur ji nesulaikoma kyta i tik naujausio siekio apoteozę. Ir po to, pati save naikindama, vėl tyksta skeveldromis ir griūva gelmėn. Šiai slinkčiai paliustruoti labiausiai tiktų bene geriausias Vidos Kristolaitytės darbas — gigantiškas "Bangos" triptikas.

Spalvinė dailininkės paletė gana plati. Ji lygiai tiksliai operuoja tiek šiltomis, tiek šaltomis spalvomis. Ir žino kur kuria padėti ir kaip įprasminti. Štai, sakysim, vidutinio formato paveikslas "Sraunus vado". Tai šaurietiškas peizažas su šalta ir

nesulaikoma upės srove. Norom nenorom imi galvoti apie vėsiusius Suomijos vandenius ir legendomis skambančią Sibelių muziką. O gal tai ir yra ana nesustabdoma ir nepakreipiama mirusiųjų ir niekad negrįžtančių upė — suomiškoji Tuonela, kurioje taip liūdnai gieda Sibelių guls. Paveiksle realumas mistika ir spalvomis įkvėptai pabrėžtas ledinis nuotaikos šaltumas sako, kad dailininkei nėra svetima ir giluminė temos dimensija.

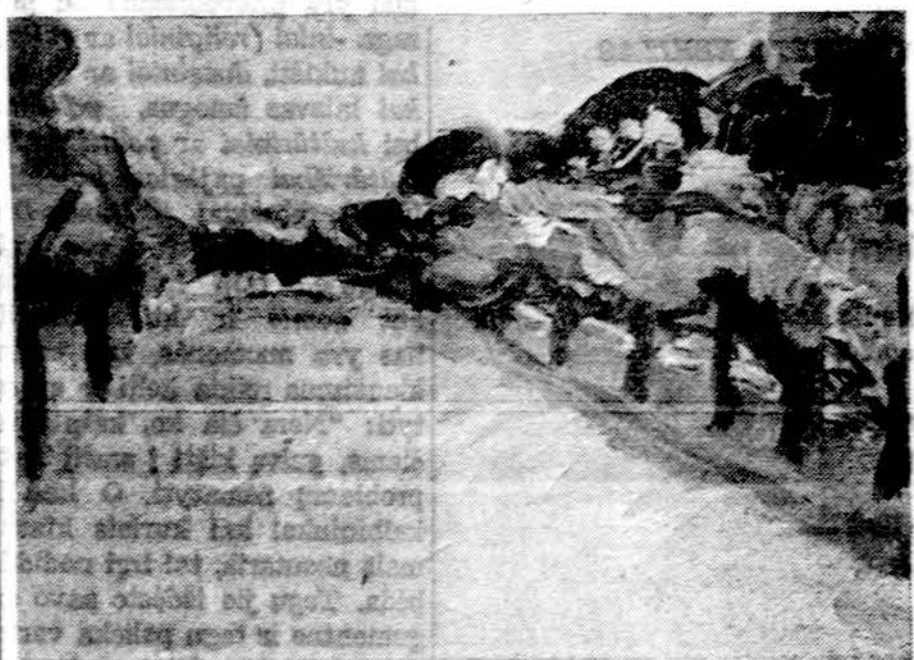
Suprantama, jog kiekvienas dailininkas, ir savo autentiškus kelius suradęs, nori stovėti vietoje. Nori keliauti vis toliau. Nori, kad jo kelias vis tai šen, tai ten pasukintų, kad įvairuotų, kad jam pačiam ir žiūrovui nenubostų. Mums atrodo, kad šiuo metu Vida Kristolaitytė kaip tik norėtų ir savąjį kelią truputį kitaip pavigiuoti. Ir įvairiausia prasme.

I akis krinta jos ankstesnių drobių didumas. Atrodė, kad tokio dinamiško polėkio dailininkė tiek daug vietos ir reikia. Galvojom, kad mažesnės apimties paveiksle Kristolaitytė būtų labai suvaržyta, tiesiog nebūtų kur jai išsitiesti. Bet va, parodoje ši kartą randame ir mažo

salonėlio sienoms labai tinkamų, nedidelio formato tapybų. Ir jų parodoje gana didelis procentas. Iš tiesų, minėtos, "Bangos" dinamikos šiuose darbuose mažiau. Tikrai — dailininkės dvasiai juose lyg ankštoka. Sunku pasakyti, ar paveikslų mažesnis formatas ar pačios dailininkės nuotaikų pasikeitimas lemia, kad dailininkė tolsta nuo gaivališkų potėpių ekspresionistinio užmojo, o ramiai tapo fovizmo tradicijos peizažinės kompozicijos. Lechniskam mažųjų paveikslų atlikimui nieko negalėtume prikišti. Bet ar čia Kristolaitytės kelias? Ar panašus jau ir kitų neišvaikšiotas?

Ko laukume iš originalios Kristolaitytės? Receptai iš šalies tikrai nieko nereiškia. Pati dailininkė čia turėtų stabtelėti, pagalvoti ir klausyti tik savo gimto talento ir savo širdies balso. Prašalčiai, žinoma, galėtume ir šio ir to pageidauti. Bet kas iš to? Sakysim, čia rašantis norėtų gal ir neįmanoma, kad Kristolaitytė bandytų savo mažo formato paveikslų neglostyti, bet tiesiog sprogdintų anuos didžiuliuose sukaupia jėga. Gal tai ir būtų naujiena: ne milžiniškos Hooverio užtvankos, bet mažo atomo jėga?

k. brd.

Vida Kristolaitytė. Vėlyvas ruduo parke. Iš dailininkės parodos Ciurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje

• **TRETIJI VAINIKAI.** Lietuvių poezija išeivijoje 1944-1976. IV. Redagavo: Paulius Jurkus, Anatolijus Kairys ir Pranas Naujokaitis. Išleido "Dialogas" 1975 m. Chicagoje. Knyga 288 psl., kietais viršeliais, tiražas 600 egz. kaina \$ 6.00, gaunama ir "Drauge".

Redakcijos žodyje, be kita ko, sakoma: "1971 metais išleista Kazio Bradūno redaguota 'Lietuvių poezija III' yra sutelkusi didelį skaičių išeivijos poetų ir jų kūrinių. Tačiau nemaža kūrėjų ir ta antologija nepateko. Paliktai spragai užpildyti buvo sudaryta redakcija, kuri ryžosi išleisti antrą lietuvių išeivijos poezijos tomą".

Šiandien manytume, kad ir K. Bradūno antologija jų pateko per daug. Juk i literatūros antologijas anaipol nededami visi, kas tik šį tą parašo ir jau laiko save kūrėju. Geroka dalimi ir ten dalyvių galėjo būti mažiau. Tai ką jau bekalbėti, kai prie trečio tomo 80 dalyvių ketvirtą tomo redaktoriai ir leidėjas pridėjo dar 51, kaip taria "spragai užpildyti". Nesiginčysim, kad, sakysim, kokie penki — šeši Bradūno jaunesnieji galėjo būti perleisti ir ketvirtajam tomui, o tiek pat šiuo metu atsidūrusių ketvirtame tome galėjo būt neaplenkti ir trečiojo. Stovint ant dėti — nedėti ribos, visada tokių syravimų gali būti. Tačiau, kad papildymui būtų reikėję net iš šio tomo, net 51 rašančio, patikėti negalima.

O švada! pasidaryti tegu padeda artima analogija. Binkinė

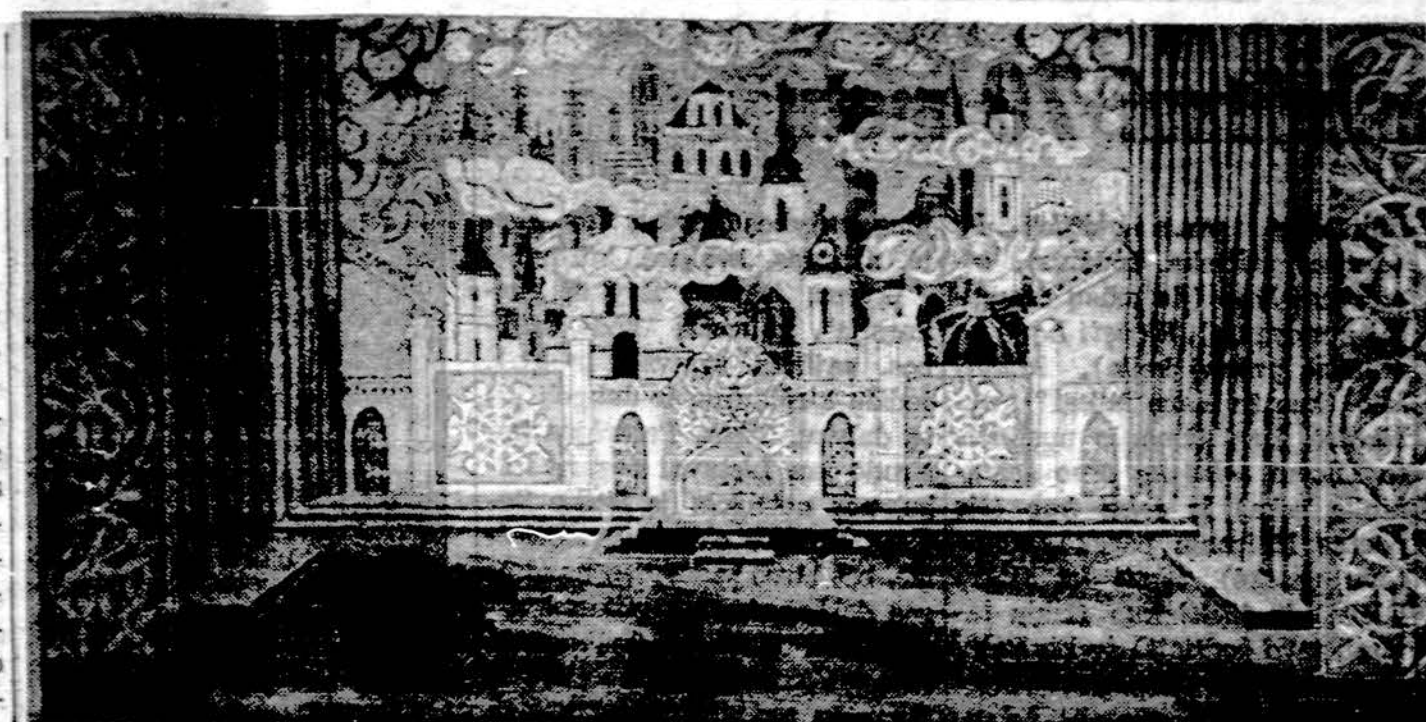
analogija. Juo labiau, kad ketvirtojo tomo redaktoriai ir leidėjai iš Kazio Binkio pretenzingai pasiskolino net antologijos vardą. Mat, pirmuosius ir antruosius "Vainikus" nepriklausomai laikmečių redagavo kaip tik Kazys Binkis. I pirmuosius jis pakvietė 14 dalyvių, i antruosius 18. O pasirinkimas maždaug tokiame pat laikotarpiu buvo kone iš trijų milijonų tautos, kai čia dabar tik iš išeivijos tūkstantinių Binkis i du tomus atrinko 32 poetus, mes čia i du tomus net 131. Ar tikrai tokiu procentu išeivijoje rimtai supuotėjom? O gal tik sugrafomanėjom.

Išgirdęs šią statistiką ir žinia apie "Trečiuosius Vainikus" Binkis tikriausiai apsisverstų karste. Ne! Per stipriai pasakytą. Jis tik smagiai juoktųsi iš "Trečiųjų Vainikų" redaktorių ir leidėjo tuščių pastangų save apšvaidinti.

• **LIETUVISKOJI ISEIVIA JUNGINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE.** 200 — 100 — 60. Ryšium su Jungtinių Amerikos Valstybių senosios išeivijos istorijos, gyvenimo, veiklos ir darbų apžvalginę paroda išleistas iliustruotas, 64 psl. leidinys. Redagavo Bronius Kvilyks. Išleido "Draugas". Kaina \$1.00. Leidinys gaunamas "Drauge". Persiuntimo paštą išleidoms pridėti 25 centus.

Minima čia paroda buvo sukurta Jaunimo centro didžiojo salėje, Chicagoje, š. m. balandžio mėn. 2-4 d. Paroda buvo skiriama Jungtinių Amerikos Valstybių 200 metų, lietuvių masinės emigracijos i Ameriką ir organizuoto gyvenimo šimtmečiui. "Draugo" laikraščio, pradėto leisti 1909 m., o nuo 1916 metų be pertraukos leidžiamo dienraščio 60 metų sukaktim paminėti.

Pirmuosius leidinio puslapius susipažįstam su parodos vadovais: direktorius — "Draugo" administratorius kun. Petras Činikas, vedėjas ir pagrindinis eksponatų teikėjas — redaktori

"Gintaro Salies", Julius Gaidelio operos, kuriai libretą parašė Anatolijus Kairys, dekoracijų eskizas. Operos dekoracijos sukurtos dail. Adolfo Valekos. Opera vaidinoma viena fragmenta iš gražiai gyvenamosios šalies nuotaikų, kurias sudrumsčia netikėtai atvykęs žiaurus valdovas, norėdamas sau gauti keturioliktą žmoną ir grasindamas pavergti visą šalį, jei bus pasipriešinta jo norams. Šią operą matysime gegužės 8, 9 ir 15 bei 16 dienomis Marijos mokyklos auditorijoje, Chicagoje.

pus Bronius Kvilyks, technika

zjus Bronius Kvilyks, technika — Liudas Kairys, knygu ir periodikos skyriaus vedėjas — Jonas Dainauskas, parodos dekoratoriai — dail. Petras Aleksa ir dail. Vincas Lukas. Duodama taipgi daugybė eksponatų teikėjų ir talkininkų pavarčių. Ilgame eksponatų saraše matome, kaip buvo paroda suskirstyta skyriais: I. Pirmieji lietuvių emigrantų pėdsakai JAV, II. Lietuviškoji spauda JAV, III. Kai kurios senosios lietuvių kolonijos ir jų gyvenimas, IV. Amerikos lietuvių religinis gyvenimas, V. Lietuvių draugijos JAV ir jų veikla, VI. Amerikos lietuvių kovą dėl laisvės, VII. Nepriklausomos Lietuvos diplomatinė ir konsulinė veikla, VIII. JAV lietuvių ryšiai su nepriklausoma Lietuva, IX. JAV kultūrinė veikla, X. JAV lietuvių transatlantiniai skridimai, sportas, XI. Lietuviškos knygos, spaudiniai ir periodika, XII. Amerikos lietuvių senosios išeivijos plakatai, XIII. Lietuvos prezidentas Antanas Smetona Amerikoje, XIV. Lietuviai mariojai Amerikoje, XV. "Draugo" dienraštis, XVI. Prisiminimų iš Lietuvos nuotraukos.

Duotas taipgi amerikiečių spaudos dirbusio mūsų žurnalisto St. Piezo angli kalba straipsnis "The Lithuanians: Their Contribution to America". Kiekvieną atvejų daugeliui bus parankūs ir Broniaus Kvilyks akylai parašyti "Lietuvių išeivijos Amerikoje žymesniųjų įvykių chronologijos bruožai". Pradedant 1659 metais ir baigiant 1956 metais, čia išrikuotos žiūrytės mūsų išeivijos datos, įvykių pobūdis ir jų apimtis.

"Draugo" moderatorius — redaktorių kun. Pranas Garša, MIC, pateikia gana platoka "Draugo" 60 metų istoriją. Tai bene bus pirmasis toks raštas, kuris vienoje vietoje surenka viską, kas tik liečia mūsų laikraščio praeitį ir dabartį. Aplamai leidinys yra geras pavyzdys, kaip reikia vienokio ar kitokio renginio bei įvykio progą nepasitenkinti vien tik viena dalyku, skurdžiu lapiuku, bet ir ateičiai palikti rimčiau sutvarkytą, dokumentinį leidinį.

• **ABSCHIED VON ALDONA.** Atsiveikimas su Aldona. Basel 1976. J. E. vokiečių kalba parengtas 12 psl. (su priedais) nekrologinis leidinėlis apie neseniai mirusią aktorę Aldoną Eretaitę. Ji yra prof. Juozo Eretaitės dukteris, amerikietis lietuvis ir 1968 metais jina buvo programos pranešėja mūsų tautinių šokių šventėje ir ta proga suruošė Jaunimo centre lietuvių poezijos rečitalį. Leidinyje perbėgta trumpai jos gyvenimas nuo vaikystės ir jaunystės dienų Lietuvoje, Šveicarijoje, nuo pasisekimų, kaip aktorės, vokiečių scenoje iki pat per daug ankstyvos mirties š. m. vasario 12 d. Leidinio puslapiuose kondensuotai apžvelgta 25 metai Aldonos Eretaitės labai kūrybingo darbo Zuericho, Mannheimo, Goettingeno, Kielio ir Bielefeldo vokiečių teatruose. Priedai — anų miestų laikraščių iškarpos ryšium su Aldonos mirtimi.

• **LAISKAI LIETUVIAMS.** 1976 m. vasario mėn. Nr. 2. Lietuvių jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, SJ. Administruoja Aleksandra Likanderienė, Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636. Metinė prenumerata 6 dol.

Apie barbarus ir herojus Lietuvoje rašo pats redaktorių, o apie mintį dialektiniame žaisme filosofuoja Feliksas Jucevičius. J. Venckus, SJ, paryškina kai kuriuos bruožus pirmosios Amerikos šventosios Pranciškos Cabrini (1850-1917). Br. Kristanavičius, SJ, skaitytui atskleidžia Amerikos lietuvių jėzuitus, savo veikla besireiškiančius nepriklausomoje Lietuvoje ir Amerikoje.

T. Antaną B. Mešlį, SJ (1896-1964) ir T. Praną Aukštikalnį, SJ (1899-1961). Spausdinami Našlūtės ir Vilijos Vakarytės eilėraščiai. Apžvalgų ir atskirų temų skyriai: Šeima, Jaunimas, Kalba, Tėvynėje, Filmai. Numeris iliustruotas Inos Nemortienės emalio darbų nuotraukomis.

• **PASAULIO LIETUVIS.** 1976 m. vasario mėn. Nr. 20. Leidinys Bendruomenės minčiai ir gyvenimui. Leidžia Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdyba. Redaguoja Redakcinė kolegija, 6804 S Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629. Techniniai redaktoriai: Stasys Džiugas ir Pranas Razminas. Administracijos adresas: 7240 S. Mozart St., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata 3.00 dol.

Ši kartą padidintas 44 psl. numeris visa savo informacija,

L. Dambriūno kalbiniai darbai

(Atkelta iš 3 psl.)

įtarti svetimumu. Šios rūšies posakiai jau neprimtini ir nevartotini, pvz.: sukelti pinigų (to raise money), pagauti šaltį (to catch cold), išnešti sprendimą (vynesti prigorov), apvaisinti šventę (obehodit švięto), priešakinė technika (peredovaja tehnika) ir kt.

Tad tokiu būdu L. Dambriūnas sprendžia mūsų kalbos praktikos rūpestį. Kaip sakytą, jis nedaug kokia bėda, jei kiti ir kitaip galvoja. Tik tokiu atveju nėra jau taip daug. Apkritai Dambriūno kalbos darbai yra pozityvus įnašas i lietuvių kalbos kultūros pažangą, ir jo amžiaus sukaktis geriausiai būtų įprasminta, jei mes šiais darbais rimčiau susidomėtume. I jo "Lietuvių kalbos veiksmazodžių aspektus" šia proga neįvelgiau, nes toks žvilgsnis neįeina i šio rašinio tikslus. Su Dambriūnu arčiau susitikti man pačiam tenka Lituanistikos Instituto veikloje, kur jis 1971 geg. 30 — 1975 lapkr. 10 buvo ir kalbos skyriaus vedėju. Jam esu dėkingas už tai, kad jis mialai sutiko peržiūrėti mano Vokietijoje 1946 išleistas "Lietuvių kalbos gramatikos" rankraštį. Sukaktuvinkui geros sveikatos ir darbinių metų!

straipsniais ir aprašymais paskirstyti trečiajam Pasaulio lietuvių jaunimo kongresui. Tai dokumentinis ir paminklinis šio įvykio leidinys, malonus paminti i rankas tiek kongrese buvusiems, tiek nebuvusiems.

Chicago Savings Offers You A Choice Of These Beautiful

COLOR TV SETS

WHILE YOU EARN 6½% to 7¾% PER ANNUM

IN OUR SPECIAL ACCOUNT

17" Diagonal COLOR

With \$1,500

You can have this 17" RCA XL-100 COLOR TV... and your money grows to \$1,897 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,283.06 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,558.48 in 2½ years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,691.09 in 1½ years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$21,024.81 in 1 year.

19" Diagonal COLOR

Remote-Control

With \$1,500

You can have this 19" RCA XL-100 COLOR TV... with Remote Control... and your money grows to \$1,895.54 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,112.23 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,408.96 in 2½ years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,551.99 in 1½ years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$20,890.22 in 1 year.

MES KALBAME LIETUVISKAI

Enjoy Your TV NOW PLUS

EARN INTEREST

*Funds must remain in this special account for term of certificate. From your deposit, we deduct the cost of the item, but the interest you earn goes for it, plus gives you an additional gain of 6½% to 7¾% on your full deposit. Federal regulations require substantial interest penalty for early withdrawal.

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

DES PLAINES OFFICE: 1065 OAKTON STREET, DES PLAINES, ILLINOIS 60018, TELEPHONE: 297-0703

ALMIRA OFFICE: 3434 WEST NORTH AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS 60647, TELEPHONE: 486-0113

MAIN OFFICE: 6245 SOUTH WESTERN AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS 60636, TELEPHONE: 476-7575

Kultūrinė kronika

NAUJI DAIL. ADOLFO VALESKOS DARBAI CHICAGO CENTRE

Adolfo Valeškos nauji vitražai puošia Water Tower Plazoj, prie Michigan Ave., naująjį apšviestą centrą. Florsheim patalpose ten yra įrengti du šlifuoti ir vitražinio stiklo langai. Taip pat Marshallfield bendrovės didžiausiam prekybos centre, State St., septintojo aukšto pagrindinėje salėje yra 28 pedų pado stiliaus struktūra, primenant trijų aukštų koplytėlę, papuoštą Valeškos lietuviškųjų tulpių vitražais.

SKULPTORIAUS PETRO VASKIO DARBAI VASKO FIGURŲ MUZIEJUJE

Philadelphijos mieste Amerikos nepriklausomybės 200 metų sukakties proga vėl atidarytas vadinamas American Museum of Wax Figures and Graphics. Muziejus įdomus tuo, kad jame natūralaus dydžio vasko figūromis yra atkurti daug istorinių ir šių dienų įvairių sričių žinomų amerikiečių. Visos figūros yra sukurtos lietuvių skulptoriaus, beveik simboliškai jau net savo pavardę nurodantį skulptūrų medžiaga, Petro Vaskio. Muziejus pastaruoju metu buvo kurį laiką uždarytas, pertvarkomas. Dabar kovo 14 d. vėl atidarytas lankytojams. Philadelphijos spaudoje ta proga apie muziejų plačiai rašė, dėdama ir muziejus kūrėjo lietuvių Petro Vaskio nuotraukas. Taipgi minima, kad pats naujasis muziejus ekspozicijai yra tik ką baigtas dabartinio Philadelphijos burmistro Rizzo biustas, pastatantis jūbilinei Amerikos metų turistus prie muziejaus durų su įrengtu burmistro sveikinimu. Vasko figūrų muziejus Philadelphiaje yra Curtis Building patalpose, šeštosios ir Sansom gat-

vių sankryžoje, prieš pat Independence Hall.

JONO DOVYDENO NUOTRAUKOS

Šio žinomojo mūsų foto menininko — žurnalisto nuotraukos yra ne kartą puošusios ne tik lietuviškąją spaudą, bet ir pirmąjį lietuvių Amerikos žurnalus bei laikraščius. Štai ir vėl praėjusio sekmadienio Chicago Tribune didžiausio dienraščio Chicago Tribune savaitgalinis priedas Chicago Tribune Magazine nemažai vietos paskyrė Jonui Dovydeniui. Jis žurnalą puošia savo nuotraukomis iliustruojančiomis kolumnisto ir "editorial writer" Michael Kilian apybraižą "The life of a soldier in Britain's Vietnam". Čia turima galvoje neramioji Šiaurės Airija. Jonas Dovydenas taipgi buvo prieš kurį laiką nuvykęs į šį pilietinio karo ir teroro siaubiamą kraštą ir ten padarė daug įvykių ir žmones vaizduojančių nuotraukų. Dabar jos gražiai pasinaudoja ir Chicago didžioji spaudoje.

NAUJAS LITUANISTINIS KALBOTYROS VEIKALAS

Šiais metais Vilniuje išleistas Vytauto Vitkauskio sudarytas "Šiaurės rytų dūnininkų šnektų žodynas". Tai be galo vertingas darbas, liečiantis dialektologijos ir leksikografijos sritis. Kalbininkas Zigmas Zinkevičius, aptardamas žodyną "Literatūroje ir mene" (kovo 6 d.), be kita ko, šitaip rašo: "Šiaurės rytų dūnininkų šnektų žodynas — monumentalus lietuvių kalbos mokslo veikalas. Jame sukaupiti tarminės leksikos lobiai pravers visų lietuvių kalbos mokslo sričių tyrinėtojų. Tokio žodyno seniai laukia ne tik lietuvių kalbininkai, bet ir užsienio baltistai bei indoeuropistai".

PIETINIO ILLINOJAUS UNIVERSITETO AVANGARDINIS TEATRAS IR LIETUVIAI

Praeitą pavasarį, profesorius A. Straumanio rūpesčiu, Pietinio Illinojaus universitete, Carbondale, buvo sekmingai pastatyti Algirdo Landsbergio "Penki stulpai turgaus aikštėje". Šiais metais, balandžio 30 ir gegužės 1 ir 2 dienomis yra statoma antra lietuviška pjesė — Antano Skėmos "Ataraxija", kurią režisuos universiteto svečias režisierius Arnold Kendale. Kendale yra studijavęs Michigan universitete, dėstęs 4 metus Texas universitete, mokėjęs ir dėstęs garsiam Hedgerton teatre Pennsylvaniaje ir režisavęs profesionaliniuose teatruose Kalifornijoje, Kanadoje, Philadelphijoje, Texas ir Michigane. Statomas veikalas yra sunkus ir labai kompliktuotas. Režisieriaus interpretacija ir tos interpretacijos inscenizavimas yra savitas ir įdomus. Vaidintojų sąstatą sudaro 8 asmenys, kurių dauguma — teatro fakulteto studentai.

Nepasitenkinta tačiau vien šio vienavieksmio pastatymu. Pritariant dekanui C. B. Hunt, Jr., universiteto lešomis į Carbondale atvyksta Kristina Skėmaitė-Snyder, kuri kas vakarą prieš spektaklį supažindins publiką su savo tėvo gyvenimu. Taip pat atvyksta ir režisierius Jonas Jurašas, kuris kas vakarą po spektaklio įvertins jį ir palygins su Sovietų Sąjungos teatro spektakliais.

Penktadienį, balandžio 30, Jurašas skaitys dvi paskaitas teatro fakulteto studentams ir mokslo kandidatams: ryte — aktoriams, popietį — režisieriams. Šeštadienį, gegužės 1 d. abi paskaitos bus

pakartotos: 10 val. ryte ir 2 val. popietį. Jose dalyvaus ir "Ataraxijos" vaidintojai. Nuo 12 val. iki 2 val. šeštadienį vyks pietūs, kurių metu kalbėtoju pakviestas Herbert Marshall, studijavęs filmų režisūros meną su Sergejumi Eisensteinu (Sergei Eisenstein). Visuomenė yra kviečiama dalyvauti šeštadienio paskaitose ir pietuose.

Šis amerikiečių rodomas dėmesys mūsų teatrui yra ypaci reikšmingas. Padėkos laiškus dekanui Hunt už jo pastangas ir rūpestį, supažindinant amerikiečius su pabaltiečių teatru, galima siųsti šiuo adresu: Charles B. Hunt, Jr., Dean of Communications and Fine Arts Southern Illinois University, Carbondale, Ill. 62901.

Tokie laišukai yra itin svarbūs, nes mes jais parodome, kad vertiname kitataučių pastangas mūsų kultūros išpopuliarinimui. Bilietus į "Ataraxijos" spektaklius (\$1.50), į pietus su Jurašu ir Marshall (maždaug \$4.00), o taip pat nakvyne, galima užsisakyti per: Pat Doman, Theatre Department, Southern Illinois University, Carbondale, Ill. 62901, telef. (618) — 453-5741.

Aukais į pabaltiečių teatro fondą (Baltic Theatre Fund) prašoma siųsti šiuo adresu: Baltic Theatre Fund, c/o SIU Foundation, Carbondale, Ill. 62901.

Prie kiekvieno dolerio, atsiųsto į šį Fondą, universitetas prideda du dolerius, o pinigai naudojami, remiant pabaltiečių (taigi ir lietuvių) studijas bei jų draminių pastatymus. Eglė Juodvalkytė

M. K. Ciurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, š. m. balandžio 2 d., Vidos Kristolaitytės paroda atidarant, rengėjų vardu kalba Aldona Zailskaitė. Parodą surengė ateitininkai sėdraugiai. Galerijoje ją galima lankyti dar šįdien ir rytą.

Nuotr. V. Noreikos

PROF. J. ŽILEVIČIUI 85 METAI

Kompozitorius, muzikologas, visuomenininkas prof. Juozas Žilevičius kovo 16 d. sulaukė 85 m. amžiaus, vis dar pasilikdamas darbingas savo sukurtame milžiniškame muzikologijos archyve. Yra gimęs 1891 m. Jerubačiū vienk., Plungės valsč. Mokėsi Palangos progimnazijoje, suaugusių kursuose Petrapily. Muzikos pradėjo mokytis Plungėje pas N. Sasnauską, vėliau — Varšuvoje, Petrapily, kur baigė kompozicijos skyrių. Dėstė Vitebsko konservatorijoje.

Lietuvoje buvo Kauno miesto teatro administratorius, Meno kūrėjų sekcijos vadovybės narys. Buvo Lietuvos operos teatro dirigentas. Ruošė muzikos programas Lietuvos mokykloms, dėstė mokytojų kursuose, mokytojų Klaipėdos muz. mokykloje. Organizavo pirmąją Dainų šventę. Kaune, rengė simfoninius koncertus, telkė tautosakos rinkėjų būrelius. Nuo 1929 m. apsigyvenęs Elizabethe, JAV-se, vargšninkavo iki 1961 m. Daug pasidarbavo 1930 m. rengiant lietuvių dainų šventę New York'e. Veikliai dalyvavo kitų dainų švenčių rengime. Yra daug bendradarbiavęs periodinėje spaudoje muzikos klausimais, rašęs į lietuvių ir kitataučių enciklopedijas. Atskirai išleista: Česlovas Sasnauskas, Muzikos vardynas. Yra sukūręs apie 400 atskirų muzikos vienetų: simfonijų, nonetų, styginių kvartetų, oktetų, maršų, fugų.

Daugelis jo dainų — plačiai pamėgtos, pvz. Pabuskim iš miego, Vytauto D. Kantata; sukūrė trejetą operėlių, daugelį religinių giesmių, mišių, jų tarpe ir Prieš Tavo altorių. Ypač jo didelis darbas sutelkimas dešimtimis tūkstančių vienetų į gausiausią pasaulio lietuvių muzikologijos archyvą, esantį lietuvių jėzuitų vienuolyne Chicagoje

RESTAUROTI ISTORINIAI VILNIAUS VYSKUPŲ RŪMAI

Senosios Vilniaus architektūros puošmena, vadinamieji Vilniaus vyskupų rūmai, esantieji šalia

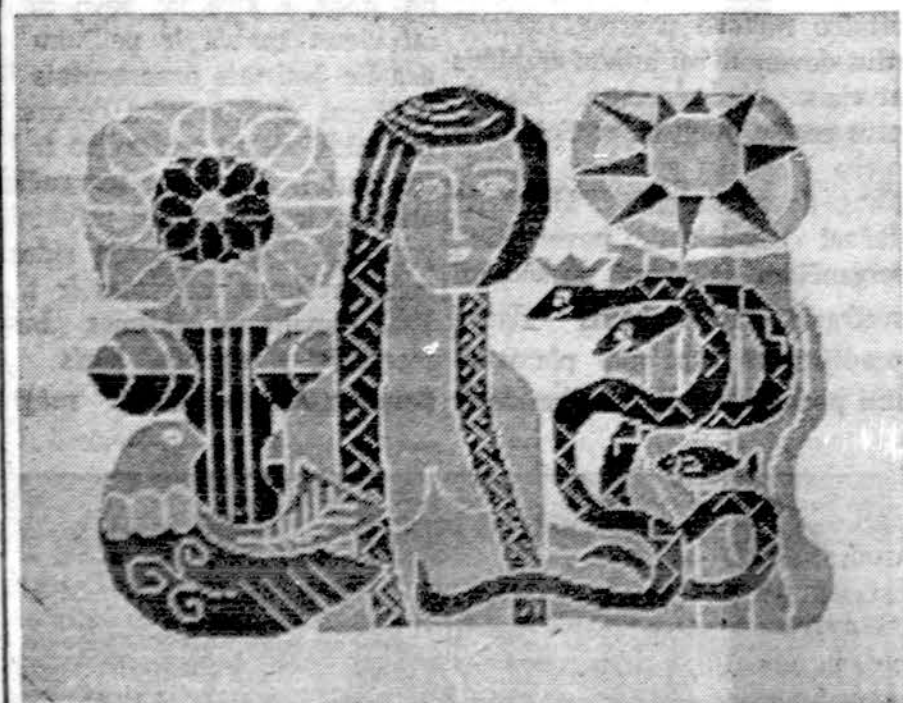
MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutaupysite perkdami šia įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogių planų atideant pasirinkti reikmenis ypatingai progal. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidaryta pirmą. Ir ketvirtą, vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. PROspect 6-8998
Chicago, Illinois, 60629

GRAŽI DOVANA MOTINOS DIENOS PROGA

EGLE ŽALČIŲ KARALIENĖ, paveikslas (Needlepoint) išsiuvinėtas pagal dail. Juozo Sodaitis eskizą. Šio ir kitų lietuviškais motyvais paveikslų ar pagalvėlių komplektus (Kits), paruoštus siuvinėjimui su medžiaga ir instrukcijomis, išleido AMBER DESIGNS (partneriai dr. Darius Slavinskas ir dail. Juozas Sodaitis). Nemokama spalvota brošiūra išsiunčiama parašius šiuo adresu: Amber Designs, 46 McKenzie Rd., Convent Station, N. J. 07961. (sk.)

A. TVERAS

LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES
Pardavimas ir taisyklas
2646 W. 69th Street Tel. RE 7-1941

Nauji leidiniai

• MŪSU ŽINIOS, 1976 m. kovo mėn. 28 d. Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro Chicagoje biuletenis. Redaguoja Alg. Kezys, S.J. Administruoja P. Kleinas, S.J. Siunčiant biuletenį paštu, bent 5 dol. metams. Adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill. 60636.

Siame numeryje: dail. J. Mieliulis rašo apie dvasinį momentą mene, daug Jaunimo centro Ka-

ziuko mugės vaizdų, Lietuvos bažnytinės provincijos aprašas, baltiečių draugystės vakaro įspūdžiai ir kt.

WAGNER and SONS

TYPEWRITERS,
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS
Nuomoja, Parduoda, Taiso
Virs 50 metų patikimas jums patarnavimas.
5610 S. Pulaski Rd., Chicago
Phone — 5814111

LIETUVAI IR PAVERGTAI LIETUVIŲ TAUTAI GELBĖT

Aukais prašoma siųsti, užpildant pridedamą atkarpą.

Cekius rašyti Lithuanian National Foundation vardu.

LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION, INC.
64-14 56th Road
Maspeth, N. Y. 11378

Aukojų \$.....
Vardas ir pavardė
Pilnas adresas

4 NAUJOS KNYGOS

Angliškai:
LITHUANIANS IN AMERICA, Dr. A. Kučas \$6.00
THE BROTHERS DOMEIKA, Novel, L. Dovydenas \$6.00
Lietuviškai:
PASAKYTA PARASYTA, Prez. A. Smetonos kalbos .. \$10.00
ATSPINDŽIAI UKANUOSE
novelių rinkinys, V. Alantas \$6.00

Visos šios knygos gaunamos pas visus platintojus ir
LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJOS LEIDYKLOJE
395 W. BROADWAY, SO. BOSTON, MASS. 02127
Tel. 268-7730, vakarais — 282-2759

Lietuviai kviečiami į ADMAVE'S CHICAGO CAMP

Perrault Falls, Ontario, Canada

prie LAC SUEL ežero

LIETUVIAI SAVININKAI

PUIKI ŽVEJYBA — PUIKI GAMTA

Išnuomojami namukai — "cabins" 4 — 5 asmenims. Visi moderniški patogumai: elektra, virinimui pečius, šaldytuvai, tualetai, "shower". Pageldaujant, valgis gaminamas. Išnuomojami laiveliai.

Dėl daugiau informacijos kreiptis į

Bernice Ukso

2439 W. 46th Street, Chicago, Ill. 60632

Tel. — LA 3-0690

1976 M. EKSURSijos Į LIETUVĄ

# 2	Gegužės 10 — iki gegužės 19	Maskva, Vilnius (viena savaitė)	\$ 760.00
# 3	Gegužės 16 iki gegužės 24	Maskva, Vilnius (viena savaitė)	760.00
# 4	Gegužės 31 iki birželio 15	Maskva, Vilnius, Ryga	931.00
# 5	Birželio 14 iki birželio 29	Maskva, Vilnius, Roma	1180.00
# 6	Birželio 28 iki liepos 12	Maskva, Vilnius, Ryga, Leningradas	1051.60
# 7	Liepos 5 iki liepos 19	Maskva, Vilnius, Roma	1160.00
# 8	Liepos 12 iki liepos 26	Maskva, Vilnius, Šveicarija	1206.00
# 9	Liepos 19 iki rugpjūčio 2	Maskva, Vilnius, Ryga, Leningradas	1051.00
# 10	Rugpjūčio 9 iki rugpjūčio 23	Maskva, Vilnius, Roma	1160.00
# 11	Rugpjūčio 16 iki rugpjūčio 30	Maskva, Vilnius, Šveicarija	1206.00
# 12	Rugpjūčio 23 iki rugsėjo 7	Maskva, Vilnius, Ryga	1051.00
# 13	Rugsėjo 20 iki rugsėjo 28	Maskva, Vilnius (viena savaitė)	760.00
# 14	Spalio 4 iki spalio 18	Maskva, Vilnius, Ryga	931.00
# 15	Spalio 11 iki spalio 19	Maskva, Vilnius (viena savaitė)	760.00
# 16	Lapkričio 1 iki lapkričio 9	Maskva, Vilnius (viena savaitė)	677.00
# 17	Gruodžio 7 iki gruodžio 15	Maskva, Vilnius (viena savaitė)	677.00
# 18	Gruodžio 20 iki sausio 4	Maskva, Vilnius, Ryga	876.00

KAINOS PADUOTOS YRA NUO NEW YORKO ARBA BOSTONO — NUO CHICAGO REIKIA DAR PRIDĖTI \$119.00

VISAS GRUPES LYDYS PATYRĘ VADOVAI VISOS GRUPES BUS 1 DIENĄ VEŽAMOS Į KAUNĄ, TAIP PAT IR Į TRAKUS 1/2 DIENOS

Lietuvių ekskursija į Meksiką — 7 dienos — tik \$390 (po du į kambarį). Išvyksta gegužės 1, 1976

SKUBĖKITE REGISTRUOTIS — VIETŲ SKAICIUS RIBOTASI

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU

9727 South Western Avenue
Chicago, Illinois 60643 Tel. (312) 238-9787

Air fares subject to change and/or government approval.

Taip pat darome dokumentus giminių iškvietimui į Ameriką pasisvečiuoti.

REDAGUOJA ST. SEMENIENE, 6607 S. TROY ST., CHICAGO, ILL., 60628. TELEF. 925-5888

LIETUVOS GEN. KONSULĖS J. DAUŽVARDIENĖS ŽODIS

Lietuvių fondo premijos jai įteikime

Esu taip giliai sujaudinta ir paveikta, kad vargiai ar surasiu tinkamus žodžius jausmų versmės išreiškimui. Pasamoneje tik sukasi Fausto Margaritos arijos variacija: „Juozapina, ar tai tu?“ Aš nesu papuosta Vaznelio-Mefistofelio ir Baro-Fausto viliojančiais brangakmeniais. Mane papuošė gintariniai — gražūs Jūsų žodžiai ir komplimentai, Lietuvių fondo premijos karūna ir šis pokylis.

Jums, mieliems, kantriems prieteliams, brangios atminties gen. konsulai ir aš esame pasakę nesuskaitomai daug kalbų. Jose labai, labai retai buvo linksniuojama „aš, mano, man“. Tačiau, šį vakarą, atsiprašu, to neišvengsiu.

Mano gyvenimo kelias, matyt, gerojo Pono Dievulio, ar gal nusostintųjų Lietuvos senovės dievų inžinierių buvo gerokai iš anksto nubraižęs. Pranašingas buvo mano tėvelių sutuoktinių dotos pasirinkimas — Vasario 16-ji. Jų neišsenkama meilė gimtajam kraštui lydėjo mūsų trijų vaikų auklėjimo raidą ir liejo į mūsų sielas gilius Lietuvos meilės ir lietuviško patriotizmo jausmus. Jų įsijungimas į lietuvišką visuomeninę, kultūrinę, patriotinę veiklą buvo jėgų ir mums vaikams natūralus dalykas.

Toliau, likimo ir meilės kelias nuvedė mane į lietuvišką kelią už kurį negali būti lietuviškesnio. Meilės ryšiai sujungė mane su garbingu Nepriklausomos Lietuvos pareigūnu. Jo meilė, jo iki savęs užsimiršimo pasižvalymas Tėvynės ir tėvyniui labai padarė mano gyvenimą pilnesniu, prasmingesniu. Jis buvo man inspiracija, patarėjas ir kelrodžiū visuomeniškoje veikloje.

Šiuo mano pagerbimo momentu, žinau, didžiulius ir

džiaugtųsi jais, kaip ir kiti amžinai anapus pašauktieji artimieji — tėveliai, vyriausias brolis, jauniausias sūnus.

I mano džiaugsmą jungiasi jauniausias broliukas, kuris, dėl atstumo ir tarnybos, negalėjo atvykti iš Kalifornijos. Čia yra šeimos atstovai: mano ramstis Petras-Vytautas ir jo Dolores — mano ir Marijos Šrupšienės dukrelė. Legalia įsienėjimo teise šeimos nariu laikau ištikimą konsulato tarnautoją Longiną Labanauską, kuris nuo 1937 m. yra talkinęs gen. konsului ir man, beveik be pertraukos — na, su trumpa pertrauka, kuomet jis ir jo gražioji Juzytė išvyko medaus mėnesiui.

Muzika, lietuviška daina ir ilgų metų, nuo pat jaunystės, draugystė riša mane su Alice Stephens. Artimos man ir vienu laiku plačiai amerikiečių tarpe pagarsėjusio Lithuanian Lore Trio narės Ona Piežienė ir Zita Šimutienė, ir jų gerieji vyrai Stasys ir Leonardas.

Išvardijimas visų kitų draugų ir bičiulių užtruktų per ilgai. Jie sėdi kiekvienoje šios salės kėdėje. Ačiū jiems už bičiuliškumą.

Gausiai susirinkę čikagiečiai Tautiniuose namuose, Chicagoje, pagerbiau Lietuvos gen. konsulę ir visuomenininko premijos laureatę J. Daužvardienę. Nuotr. V. Noreikos

Kaip galiu tinkamai padėkoti Federacijos lietuvių moterų klubui Chicago klubo valdybai, komitetui ir narėms, ir fantastiškam milijonieriui Lietuvių fondui už šį įvykį? Kiek sudariau Jums rūpesčio, kiek triūso! Paveikta gilių emocijų, priimu su teikta man visuomenininkės laureatės titulu su viltimi, kad ateityje laureatės titulas pateks labiau nusipelnusioms visuomeninėms. Už vertybinį popierėlį — tūkstantinę, didelis ačiū.

Dėkoju spaudos ir radijo žmonių už gražius aprašymus ir žodžius. Dėkoju programos atlikėjams: ponioms Motekaitienei, Ragienei ir p. Motekaičiui. Dėkoju už sveikinimus (ypač viešniai M. Samatienei iš New Jersey), už dovanas, už kalbas. Dėkoju draugams, prieteliams, organizacijoms, visiems, visiems. Didžiausia padėka — Federacijos Chicago klubo valdybai, rengimo komitetui, narėms ir Lietuvių Fondui.

Ištikima savo kilmei, iš širdies žemaitiškai tariau: „Tamtilies visiems pakarniai, pakarniai dėkavoju“.

minėjimuose, susirinkimuose, pagerbimuose ir net posėdžiuose. Ji yra ne vien mūsų valstybinės tautos simbolis. Ji yra lygiai simbolis lietuviškumo ir tautiškumo, simbolis vienybės ir pareigos, simbolis takto, kantrybės ir atsidavimo, simbolis pavyzdinės reprezentacijos, simbolis mūsų nepalaužiamo ryžio ir kovos laimėti visa tai, kas mums telsetai priklausau — laisvės!

Sveikinu laureatę Lietuvių Bendruomenės vardu, o kartu ir asmeniškai. Šis Jūsų pagerbimas, Ponia, tėra mažytė šviesi vaivorykštė dideliame Jūsų veiklos danguje. Mes niekada neįstengsime Jūsų tinkamai pagerbti ar atsidėkoti. Betgi dėkingumas, kuris išlieka tautos ar visuomenės širdyse, yra vienintelė ir didžioji visuomenininko pagunda. Dėkui. Anatolijus Kairys

LONDONO OPERA CHICAGOJE

I Chicago su gastrolėmis atvyksta Londono D'Oyly Carte opera. Arie Crown teatre, McCormick parodų salėje, 12 gatvė prie ežero, ta opera statys Gilbert-Sullivan „Micado“ ir „Pinafore“ bal. 26 — geg. 1 d.

VELYKŲ MARGUČIAI PASAULIO TAUTOSE

STEFANIJA STASIENĖ

Kiaušinio forma yra seniausias žmonijai žinomas simbolis. Šią formą jau nuo seniausių laikų žmonija naudoja ir visatai išreikšti. Todėl nenuostabu, jog daugelio tautų pasaulio sukūrimo legendose kalbama apie kiaušinius.

Indų mitologijoje sakoma, jog pasaulis sukurtas iš kiaušinio, kuris, metus egzistavęs, suskilo į dvi dalis. Viena jo dalis buvo žemė, kita — dangus. Dėkoju draugams, prieteliams, organizacijoms, visiems, visiems. Didžiausia padėka — Federacijos Chicago klubo valdybai, rengimo komitetui, narėms ir Lietuvių Fondui.

Pirmieji kiaušinius dažė Afrikoje

Mums, kaip ir daugeliui kitų tautų, kiaušinis buvo vaisingumo, naujo gyvenimo bei laimės simbolis. Krikščionybės laikais šis simbolinis reikšmė dar labiau ir plačiau palietė žmonių gyvenimą, nes šis naujo gyvenimo simbolis kilo iš Kristaus. Rytų krikščionys todėl praktikavo kiaušinių dovanoti. Priskelimo rytą. Mūsų tautoje būdavo paprotys kiaušinius dovanoti bei aukoti ir kitais atvejais. Aukodavome kiaušinius per šv. Jurgį bažnyčioje, kad nieko blogo su gyvuliais neatsitiktų, dovanodavome kiaušinius dažnai pakeleiviui, pavargėliui, sergančiam kaimynui, linkėdami sveikatos, darbininkams darbą pradėjus ar užbaigus, piemenėliui pirmą kartą išginus bandą ir

Kalba gen. konsulė J. Daužvardienė jos pagerbime Chicagoje š. m. balandžio mėn. 4 d. Nuotr. V. Noreikos

STEFANIJA STASIENĖ

t. t. Visa tai simbolizavo mūsų tautos gilų tikėjimą bei meilę artimui. Kada pradėta kiaušinius dažyti Europoje, tikros datos neturime. Manoma, kad tas paprotys atėjęs net iš Afrikos. Mat, ten buvo rasta dažytų kiaušinių, kurie, manoma, išslikę iš tų laikų, kada ten gyvenusi viena krikščioniška tautelė. I Europą dažytus kiaušinius galėjo atvežti grįžę kariai.

Papročiai Anglijoje

Europoje pirmieji kiaušinius pradėjo dažyti Makedonijos krikščionys. Jie naudojo tik tris pagrindines spalvas: raudoną, žalią ir geltoną. Kiek vėliau kiaušinių dažymas jau buvo žinomas ir Anglijoje. Yra duomenų, jog jau 1290 m. karaliaus Edvardo I dvare Velykų šventu buvo paprotys dažyti kiaušinius. Kiekvienas karaliaus dvaro narys tada prisikėlino rytą gaudavo dovanų po margutį. Paprotys dažyti kiaušinius greit paplito po visą Angliją, ir popiežius Paulius V buvo įvedęs tenai net margučių šventinimą. Tačiau, kai anglai tapo protestantais, šis paprotys išnyko. Tuo tarpu kiaušinių dažymas Velykų šventėm liko ir toliau. Nuo 1800 m. Anglijoje labai paplito dažytų kiaušinių skutinėjimas. Kiaušiniai buvo dažomi viena spalva ir peiliuku ar adatėle įvairiais ornamentais išbrėžiami. Ši margučių dekoravimo būdą vėliau pasisavino ir kitos tautos. Kartu su margučiais atsirado ir įvairūs kiti velykiniai papročiai. Pvz. margučių ridenimas, mušimas, mėtymas ir t. t. Ypač populiarius žaidimus buvo margučių ridenimas, kuris ir šiandien Anglijoje labai mėgiama.

mas. Paprastai vaikai kietai virtus kiaušinius parita į pakalnę ir stebi, kuris liks sveikas. Nesudėjusio kiaušinio savininkas laimi žaidimą. Be to, mėtomi ir gaudomi margučiai, kaip sviediniai.

Skotai daugiausia ridena margučius, simbolizuodami tuo akmenų nuritimą nuo Kristaus kapo. O arių vaikai prieš Velykas sukraina lizdus iš akmenų ir ten per visą Didžiąją savaitę sudea ančių ir žasų kiaušinius, kuriuos Velykų dieną išdalina mažiau pasiturintiems vaikams kaip dovaną.

Margučių medis Vokietijoje

Vokiečių tautoje kiaušinių dažymas irgi gana senas paprotys. Charakteringa jų velykinė dekoracija, tai margučių medis. Mat, jie margučius kabina ant medžio. Šis paprotys Vokietijoje paplito apie 1890 m. Žinoma, medis paprastai dekoruojamas tušiais kiaušiniiais, kurių baltymai ir tryniai išpučiami per galuose padarytas skylutes. Taip dekoruotas medis gana puošnus ir suteikia malonios velykinės nuotaikos. Kartais ant medelio dar kabina ir avinėlio bei kiškučio formos sausainiai.

Olandai senovėje kiaušinius dažydavo savo originaliu būdu. Ant gabalo audeklo jie išdėdavo svogūnų lukštus, o ant jų dėdavo kiaušinius. Kiaušinį atsargiai į audeklą suvyniodavo, aprišdavo ir virdavo apie 20 min. kavos tirštyje. Šiuo būdu dažytas kiaušinis būdavo rudos spalvos su įvairiais šešėliais.

Belgai charakteringo dažymo būdo, neturi. Jų vaikai mėgsta iš šieno padaryti lizdelius, kuriuos Velykų naktį padeda kur nors lauke, tikėdamiesi, kad Velykų kiškutis atneš jiems margučius.

O šveicarų vaikams sakoma, kad margučius atnešanti gegutė. Margučiai pasirodo, kai pirmą kartą užkukoja gegutė. Idomu taip pat pasakyti, kad spalvotus kiaušinius Šveicarijoje galima pirkti vasaros metu. Tai gražiai nuspalvinti margučiai, kuriuos šveicarai perka maisto krautuvėse ir vežasi į gegutines.

Prancūzų ir italų vaikai laukia margučių iš Romos, ne iš kiškučio. Mat, kai Didįjį Ketvirtadienį varpai nustoja skambėti, vaikams sakoma, jog jie išvyko į Romą parnešti margučių. Žinoma, margučius gaus tik geri vaikai.

Graikų margučiai savo ornamentika nepasižymi. Jų papročiuose labai mėgtas kiaušinių mušimas. Šiam žaidimui paprastai naudojami raudonos spalvos margučiai.

MŪSŲ VEIKLA

• Lietuvos Dukterų dr. jos Melrose Parko skyrius buvo įsteigtas 1975 m. rugsėjo 14 d. ir jau turi 35 nares.

Valdybą sudaro pirm. Judita Junkerytė - Mauersberger, Felicija Urbelienė ir Zina Sinkevičienė.

Draugijos tikslas: nuoširdi meilė visiems apleistiems, vienišiams ir skurdan patekusiems lietuviams. Todėl Velykų proga jos lankys senelius Oak Forest prieglaudoje.

Šiuo metu sesės labai stropiai ruošiasi savo pirmam didesniai užsimojimui bazarui - mugei, kuris įvyks gegužės 16 d. Eagles Hall, 145 Broadway, Melrose Park. Bus kavinė su namie keptais pyragais ir užkandžiais. Veiks baras. Bus turtinga loterija, o svarbiausia veiks laimės ratas.

Rengėjos nuoširdžiai kviečia šiam bazaru kuo gausiau dalyvauti. Kas norėtų daugiau informacijų, prašau skambinti F. Urbelienei 344-9033.

• Lietuvos dukterų draugijos naujoji valdyba neseniai pasiskirstė pareigomis ir pradėjo savo darbo metus. Draugijos pagrindinis tikslas padėti vargan patekusiems artimui. Tačiau šalpa belėš — tai tuščias varpo skambėjimas, taip kaip šaltas pinigų be globojančios rankos ir mylinčios širdies yra tik išmaldos išmetimas vargšui. Ši draugija ir siekia būti tokia organizacija, kurios narsės šiltu žodžiu bando padėti ir suprasti, o jų suteiktos lėšos konkrečiai pagelbsti įvykdyti tą artimo meilės misiją. Šiuo tikslu balandžio 24 d. Jaušimo centre, Chicagoje, draugija ruošia pavasario balių, kurio metu trumpa meninė programą atliks Jaušimo dramos studija, vadovaujama jaunos režisierės Živilės Numgaudaitės. Turėsime puikią progą išgirsti ir įvertinti mūsų jaunimo pastangas kalbėti, dainuoti ir vaidinti lietuvių kalba. Pobūvyje laukiama Chicago lietuvių visuomenės bei svečių ir narės iš tolimesnių vietovių.

Slavai šventina margučius

Slavų tautų margučiai pasižymi savo spalvingumu ir ornamentika. Ryškiausia šis menas pasireiškia ukrainiečių, čekų, lenkų ir rusų tautos. Pervoslavų bažnyčioje buvo paplitęs paprotys Velykų naktį šventinti margučius. Šventinimui skirti margučiai būdavo dekoruoti X ir V raidėmis, kas reikšdavo Kristaus prisikėlimą. Prieš į pasaulį karą vykę Didžiąją savaitę dažyti kiaušiniai ir verbos buvo parduvinėjami Peterburge specialiai įrengtuose kioskuose. Čia margučius suveždavo ūkininkai iš tolimiausių apylinkių.

Iš carinės Rusijos laikų yra žinomi vadinami Fabergė margučiai. 1881 m. nužudžius carą Aleksandrą II, carienė buvo labai prislegta ir skaudžiai išgyvenoj. Tada Aleksandras III, norėdamas kaip nors pradiuginti carienę, užsakė pas gaminti jo meto auksakalį Fabergė Velykų rytą padovanoti carienei. Tai buvo didelė ir maloni staigmena liūdinčiai Marijai Federovnai. Ši tradicija liko ir toliau karu rūmuose ir carienė kas Velykų šventėms margutį. Tad ši meniška atliktą ir brangakmeniais papuoštą margutį caras karu rūmuose, ir carienė kas Velykas vis gaudavo dovanų Fabergė margutį. Kiekvienas toks margutis originalus ir laikomas tikru meno kūriniu. Po revoliucijos Fabergė margučių yra išlikę muziejuose ir privačiose kolekcijose. Dar neseniai vienas toks margutis buvo parduotas už 50.00 dol.

(Bus daugiau)

SVEIKINIMAS GEN. KO NS. J. DAUŽVARDIENEI PREMĖJOS ĮTEIKIMO IŠKILMĖSE

Didžiai gerbiame mūsų konsulę, ponios ir ponai!

Atsiprašau šios dienos laureatę, kad pirmuosius sveikinimo žodžius nukreipsiu į Lietuvių fondą. Iš tiesų, yra verta ir prasminga pasveikinti Lietuvių fondą ir jo vadovybę, kad, pagaliau, šalia premijos dailininkams, premijos rašytojams ir eilės kitų, pagaliau rado būtina įsteigti premiją ir už visuomeninės veiklos meną. Tai aiškus institucijos subrendimo ženklas.

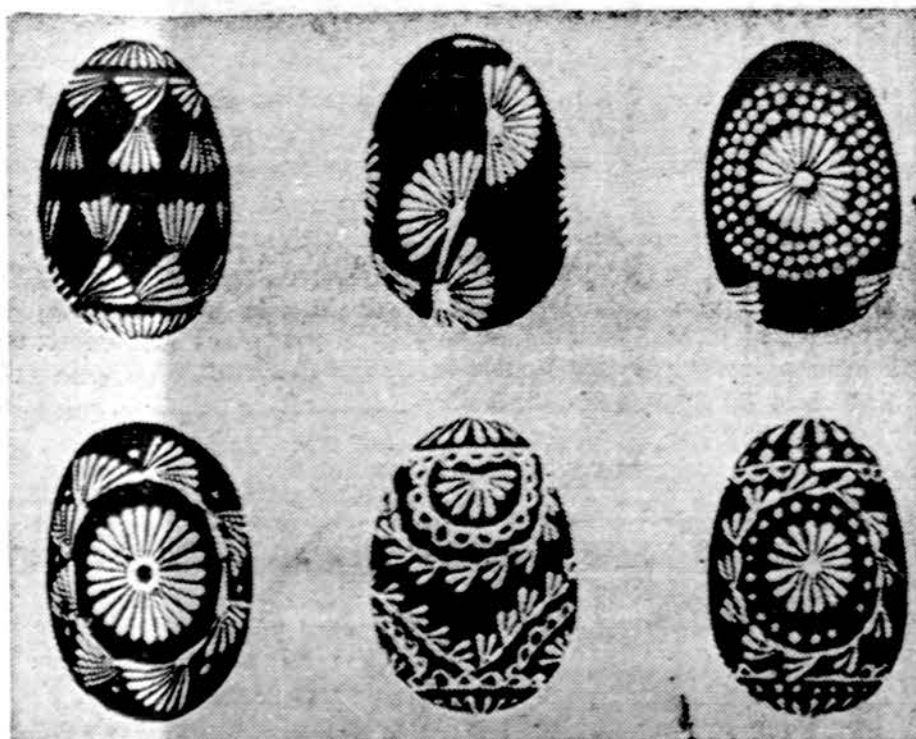
Daug kas yra įsitikinęs, kad tikslai dailė, muzika ir literatūra priklauso kūrybos sritims, kur pasireiškia talentai, kur išsivysto kūrybinis ir premijuotinas menas. Ne, tai nėra visiškai tiesa. Visuomeninė veikla irgi yra menas. Ir ne bet koks menas. Tikslai pagalvokime apie mūsų

šiądieninę visuomeninę veiklos realybę ir tuojau suprasime, koks nepaprastas talentas, kokia Dievo dovana būti geru, talentingu visuomenininku. Todėl, žvelgiant ir apmąstant dabartinę visuomenės būklę, kaip tik ir iškyla visuomenininko idealas visu ryškumu, gero visuomenės veikėjo pasiilgimas. Taip, visuomeninė veikla yra menas. Labai jautrus ir komplikotas, kritiškas ir išbalansuotas menas.

Idealus visuomenininkas yra idealios visuomenės kūrėjas, kilnių tautinių ir kultūrinių idealų skleidėjas, kelrodėjas kelionėje į tiesą. Idealus visuomenininkas savo veikla visus jungia, užuot skyrus. Jis nešio šviesų optimizmą, vietoje juodo pesimizmo, jis duoda viltį dabarties ir ateities vietose abejojimo ir nevilties. Jis

ruošia visuomenę draugams ir veningiems darbams atlikti, vietoje skleidžia baimės ar nepasitikėjimo vienu kitais mintis. Jeigu šiądienės mes turėtume tiek idealų visuomenininkų, kiek turime neidealų, nereikėtų kalbėti apie vienybę, darną, saiką ir net protą.

Tai, tokios premijos įsteigimas, idealios visuomenininkės išskėlimas ir pagerbimas ateina labai geru laiku. Ir malonu pastebėti, kad visas čia išvardintas idealus visuomenininko savybės ir kvalifikacijos savyje talpina šios dienos laureatė generalinė konsulė ponija Juzė Daužvardienė. Chicagoje gyvenu jau beveik trisdešimt metų ir maždaug tiek pat metų poniją Daužvardienę matau ir girdžiu kone visuose svarbesniuose suvažiavimuose,

Lietuviški Velykų margučiai